

De zoektocht naar nationale identiteit

Een casus over de reconstructie van de Silezische identiteit in de tentoonstelling *The Light of History. Upper Silesia over the Ages* in het Silesian Museum Katowice.

Cathelijne Brouwer, 6978746

MA Thesis, Cultuurgeschiedenis van Modern Europa, Universiteit Utrecht

15 Augustus 2022

Begeleider: Steven Schouten

Aantal woorden: 15.781

Abstract

Deze thesis is een onderzoek naar de constructie van de Silezische identiteit in het Silesian Museum Katowice, Polen en diens verhouding met de Poolse en Europese identiteit en politiek. Silezië is een grensgebied waarvan de grenzen die dat gebied doorkruisen, in de twintigste eeuw minstens drie keer zijn veranderd. Dit heeft geresulteerd in een gebied met een culturele en etnische diversiteit.

In dit onderzoek wordt aan de hand van de casus van de tentoonstelling ‘The Light of History’ in het Silesian Museum Katowice onderzocht hoe de Silezische identiteit wordt geconstrueerd en waarom deze identiteit wordt afgewezen en her-geconstrueerd door de Poolse politiek. Silezië is een multinationale identiteit dat het discours van de Europese identiteit aanhoudt dat gebaseerd is op het idee van ‘eenheid in diversiteit’. Dit idee berust op het feit dat Europese lidstaten algemene overeenkomsten hebben met betrekking tot geschiedenis, burgerlijke vrijheden en culturele eigenschappen. Uit onderzoek blijkt dat deze Europese identiteit vooral gebaseerd is op de West-Europese herinneringscultuur en identiteit, wat zorgt voor een botsing met de herinneringscultuur van Oost-Europa die een ander verleden kent waardoor de Silezische identiteit wordt afgewezen.

Om de data, actoren, de politieke en de culturele context van de eerder genoemde frictie te onderzoeken, zijn een discoursanalyse en een literatuuronderzoek uitgevoerd. Deze thesis borduurt voort op eerder onderzoek naar de Silezische identiteit en identiteitsvorming, de functie van nationale musea en onderzoeken naar de herinneringscultuur van West en Oost-Europa.

*'Contemporary identity politics is driven by the quest for equal recognition by groups that have been marginalized by their societies. But that desire for equal recognition can easily slide over into a demand for recognition of the group's superiority.'*¹

¹ Francis Fukuyama, *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment* (New York 2018) 22.

Inhoudsopgave

Introductie	6
Academisch Debat	9
Vraagstelling	17
Bronnen en Methoden	19
Opbouw	23
Maatschappelijke relevantie	23
Hoofdstuk 1: Constructie van de Silezische nationale identiteit	25
Theorieën over nationalisme en nationale identiteit	25
Silezische nationale identiteit	30
De identiteit van Silezië : vanuit een historisch oogpunt	32
Identiteit van Silezië: vanuit een hedendaags cultureel oogpunt	33
‘Hot’ Community	37
Hoofdstuk 2: Case Study het Silesian, Katowice	41
Het Silesian Museum	43
De tentoonstelling ‘The Light of History’	44
Publieke en politieke inmenging	48
De huidige tentoonstelling	50
Deelconclusie	52

Hoofdstuk 3: Verenigd Europa, verdeelde geschiedenis	54
Nationale musea als medium voor Europese integratie	54
Het Oude en Nieuwe Europa	57
Afwijzing van het Europese perspectief en identiteit	59
De casus van het Silesian Museum, wat betekent het?	66
Deelconclusie	68
Conclusie	69
Reflectie	72
Literatuurlijst	73

Introductie

De geschiedenis van Oost-Europa is er een van voortdurend verschuivende grenzen. Een goed voorbeeld hiervan is de regio Silezië in het Zuidwesten van Polen. Deze regio kent een complexe geografische en politieke geschiedenis. De regio is namelijk onderdeel geweest van Pruisen, Oostenrijk, het Duitse Keizerrijk, Polen en Tsjechië. Sinds 1945 behoort het grootste deel van de regio tot het huidige Polen, een klein gedeelte bij Tsjechië en het overige deel bij Duitsland.² Deze geografische en politieke geschiedenis heeft ervoor gezorgd dat in dit gebied ook veel sociaal-demografische verschuivingen hebben plaatsgevonden. Culturele, politieke en economische invloeden waren hierdoor altijd aanwezig, wat resulteert in een regio met verschillende culturen en etniciteiten.³ Hierdoor zijn er discussies gaande over de classificatie van de Sileziërs. De ene keer worden de Sileziërs beschouwd als een etnische minderheid, dan weer als een Poolse regionale bevolkingsgroep. Wie of wat zijn de Sileziërs?

Silezië is van oorsprong een industriële regio in het zuiden van Polen waar de Duitse, Poolse en Tsjechische cultuur elkaar ontmoeten. De industrie in deze regio, met als kernpunt het delven van kolen, kwam in het begin van de 19e eeuw op en maakte de regio tot een van de meest geïndustrialiseerde regio's van Europa. Toen in 1989 het communistisch regime ten einde kwam, onderging Polen een politieke transformatie van het communisme naar democratie en liberalisme.

² Marek Szczepanski & Anna Sliz, 'The case of Upper Silesia', *Sociology and Society* 5 (2020) 1, 73-89, aldaar 82.

³ Krzysztof E. Borowski, 'Online Conflict Discourse, Identity, and the social Imagination of Silesian Minority in Poland' (versie januari 2020), https://www.researchgate.net/profile/Krzysztof-Borowski/publication/343750551_Online_Conflict_Discourse_Identity_and_the_Social_Imagination_of_Silesian_Minority_in_Poland/links/5f3dc4b5458515b7292fc545/Online-Conflict-Discourse-Identity-and-the-Social-Imagination-of-Silesian-Minority-in-Poland.pdf?origin=publication_detail (geraadpleegd 3 augustus 2022).

Hierdoor ontstond er een aanzienlijke toename in het ‘ontwaken’ van nationale en etnische minderheidsgroepen, zo ook in Silezië.

Vandaag de dag zijn de Sileziërs de grootste minderheidsgroep in Polen. Dit bleek uit de resultaten van de Polish National Census uit 2002 en uit 2011. 148.500 Poolse inwoners gaven in 2002 aan zichzelf te identificeren met de Silezische nationaliteit.⁴ Uit de resultaten van de volkstelling van 2011 kwam een hoger aantal naar voren: 817,000 inwoners identificeerde zich met de Silezische nationaliteit.⁵ Ondanks dat op het formulier van de volkstelling de Silezische nationaliteit als een keuze stond aangegeven, erkent de Poolse staat de Silezische nationaliteit niet. De Sileziërs daarentegen willen wel erkend worden als onafhankelijke groep. Zo zijn er enkele organisaties opgericht, zoals de Silezische Autonomy Movement (RAŚ – Ruch Autonomii Śląska) die strijden voor het verkrijgen van autonomie voor Silezië.⁶ En sinds de toetreding van Polen tot de Europese Unie in 2004, beroepen Silezische onafhankelijkheid activisten zich tot het waardesysteem van het postnationale ‘Europe of nations’, voor het versterken van hun casus van een onafhankelijk Silezië.⁷ Voor het bevorderen van het erkennen van een onafhankelijk Silezië

⁴ Urzędy Statystyczne, ‘Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu’ (versie 2002), Główny Urząd Statystyczny / Spisy Powszechne / Narodowe Spisy Powszechne / Narodowy Spis Powszechny 2002 - wyniki / Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu (geraadpleegd 9 februari 2022).

⁵ Patryk Orlewski, ‘Identity and Distribution of the Silesian Minority in Poland’, *Regional Studies on Development* 23 (2019) 2, 76-84, aldaar 77.

⁶ Patryk Orlewski, ‘Identity and Distribution of the Silesian Minority in Poland’, *Regional Studies on Development* 23 (2019) 2, 76-84, aldaar 77.

⁷ Krzysztof E. Borowski, ‘Online Conflict Discourse, Identity, and the social Imagination of Silesian Minority in Poland’ (versie januari 2020), https://www.researchgate.net/profile/Krzysztof-Borowski/publication/343750551_Online_Conflict_Discourse_Identity_and_the_Social_Imagination_of_Silesian_Minority_in_Poland/links/5f3dc4b5458515b7292fc545/Online-Conflict-Discourse-Identity-and-the-Social-Imagination-of-Silesian-Minority-in-Poland.pdf?origin=publication_detail (geraadpleegd 3 augustus 2022).

beroepen de Sileziërs zich tot hun nationale identiteit. Zo ontstond de noodzaak de Sileziërs historisch en cultureel te karakteriseren, een uitdaging die werd opgepakt door het Silesian Museum.

Dat de herontdekking van de historische en culturele Silezische nationaliteit een emotioneel geladen onderwerp is, blijkt uit het totstandkomingsproces van de tentoonstelling ‘The Light of History: Upper Silesia over the ages’. Amper twee weken na de opening sloot het museum in opdracht van de Poolse politiek haar deuren voor het herinrichten van de tentoonstelling. De weergave van de Silezische identiteit in de tentoonstelling zou te tegenstrijdig zijn met de Poolse identiteit.⁸ Waarom voldeed de constructie van de Silezische identiteit in de tentoonstelling niet aan de verwachtingen? Wat is de relatie tussen de identiteit van de Sileziërs en die van Polen en breed genomen de Europese Unie? Wordt de complexe identiteit van Silezië nog wel gepresenteerd in de tentoonstelling of is er sprake van Disneyficatie van de tentoonstelling en het museum? Deze vragen formuleren samen de hoofdvraag van dit onderzoek; Op welke manier werd de Silezische identiteit geconstrueerd en gerepresenteerd in het Silesian Museum Katowice, en waarom is deze constructie afgewezen door de Poolse politiek?

⁸ Silesian Museum, ‘The light of History: Upper Silesia over the Ages’ (versie onbekend), <https://muzeumslaskie.pl/en/wystawy/the-light-of-history-upper-silesia-over-the-ages/> (geraadpleegd 15 februari 2022).

Gedurende de laatste twee decennia is in Polen, maar ook in andere Oost-Europese landen, is het publieke en academische debat omtrent de interpretatie van de geschiedenis sterk aangewakkerd. Dit blijkt uit de resultaten van onder andere het onderzoek ‘Memory Studies in Eastern Europe: Key Issues and Future Perspectives’ (2013) van Joanna Warzyniak and Malgorzata.⁹ Uit dit onderzoek blijkt dat sinds de val van de Sovjet-Unie in 1989 Oost-Europese landen, die voorheen binnen de invloedssfeer van communistische Sovjet regime vielen, meer de vrijheid kregen om op eigen wijze hun nationale geschiedenis te interpreteren en daarmee een eigen identiteit te vormen. Dit gebeurde niet alleen op nationaal niveau, maar ook op regionaal niveau. Provincies of historische regio’s, zoals Silezië, gingen op zoek naar hun eigen geschiedenis en identiteit. Memory Studies werd hierdoor een veel beoefende discipline

Memory Studies

Vragen over herinnering en identiteit behoren tot de velden van nationalisme studies en Memory Studies. Memory Studies onderzoekt de sociale, culturele, en politieke verschuivingen die van invloed zijn op hoe, wat en waarom individuen, groepen en samenlevingen voor hen relevante gebeurtenissen herinneren of vergeten. Memory Studies is relevant bij het bestuderen van vragen over de vorming van persoonlijke en nationale identiteit.

Maurice Halbwachs was een van de eerste academici die binnen het veld van Memory Studies veel heeft gepubliceerd. Zijn werk over het collectief geheugen werd populair in de jaren ‘80 toen

⁹ Joanna Warzyniak & Malgorzata, ‘Memory Studies in Eastern Europe: Key Issues and Future Perspectives’, *The Polish Sociological Review* 3 (2013) 138, 257-279.

dit academisch veld meer in de belangstelling kwam te staan. Maurice Halbwachs stelt in zijn theorie 'On Collective Memory' dat het collectief geheugen, de herinnering van een groep en niet een individu, een performatief gegeven is.¹⁰ Performatief houdt in dat collectieve herinneringen worden geconstrueerd, gedeeld en doorgegeven door zowel kleine sociale groepen maar ook door een natie als geheel. Doordat volgens Halbwachs het collectief geheugen los staat van de geschiedenis, is het collectief geheugen geconstrueerd en socially framed en ontwikkelt het zich continu. Hoe er met deze collectieve herinnering wordt omgegaan of hoe deze wordt geconstrueerd verschilt per groep, natie of tijd. Het collectief geheugen stelt een groep individuen in staat om met elkaar een verbinding te creëren door het verleden te delen en is daarom een belangrijke factor voor het construeren van een gedeelde identiteit. Voor het doen van onderzoek naar nationale identiteit, wordt er om deze reden ook onderzoek gedaan naar het collectief geheugen.

De stijging van de populariteit van Memory Studies in het academische veld omschrijft Jay Winter als de tweede Memory Boom. Jay Winter stelt dat de relatief stabiele politieke situatie na de Tweede Wereldoorlog zorgde voor een overgang waarbij de collectieve herinnering de plaats in neemt van een ideologie.¹¹ Volgens een derde onderzoeker, Charles Maier, heeft deze tweede Memory Boom gezorgd voor 'The end of territoriality'.¹² Hiermee bedoelde Charles Maier dat

¹⁰ Maurice Halbwachs, *The Collective Memory* (New York 1980) PDF e-book, Aldaar 54. The collective memory : Halbwachs, Maurice, 1877-1945 : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive.

¹¹ Jay Winter, *Remembering war* (London 2006).

¹² Charles Maier, 'Hot Memory...Cold Memory. On the Political Half-life of Fascist and Communist Memory' The Institute for Human Sciences (versie 2002), <https://www.iwm.at/transit-online/hot-memory-cold-memory-on-the-political-half-life-of-fascist-and> (geraadpleegd 17 juni 2022).

het ideaal van een nationalistische natiestaat niet langer leidend was. Landsgrenzen vervaagden steeds meer door globalisering en een intensievere samenwerking op zowel economisch als cultureel gebied kwam tot stand. Ook de nationale herinneringen en identiteit binnen de Europese Unie raken verbonden met andere nationale herinneringen en bestaan niet langer geïsoleerd binnen een grens. Hierdoor ontstond er een gedeelde Europese herinneringscultuur. In Sharon Macdonald's boek *Memorylands: Heritage and identity in Europe today* (2013) beschrijft Macdonald de Europese herinneringscultuur en benoemt Europa als een "Memoryland".¹³ Dit wordt gedefinieerd als een continent dat zich actief bezighoudt met het behouden van de collectieve herinnering. Zo worden er in Europa telkens producten geproduceerd waar deze collectieve herinnering in stand wordt gehouden. De bekendste voorbeelden van deze producten zijn musea en monumenten. Macdonald omschrijft dat er binnen Europa een grote diversiteit is aan collectieve herinneringen, maar dat er ook veel overeenkomsten zijn in hoe, wat en in welke vorm er wordt herinnerd. Zij stelt dan ook dat er sprake is van een 'European memory complex'. Dit European memory complex kan gezien worden als het raamwerk waar vanuit nieuwe collectieve herinneringen worden gevormd. Vanuit dit European memory complex ontstaat een eigenstandige Europese herinneringscultuur.

De eerder beschreven relatie tussen identiteit en geheugen kenmerkt zich door wisselwerking. Dat wat de identiteit van een groep ondersteunt, wordt actief onthouden, en de identiteit van de groep houdt juist weer deze herinnering in stand. Maar identiteiten en herinneringen kunnen veranderen wanneer contexten veranderen, zoals bijvoorbeeld het veranderen van de politieke of culturele context. Tegen deze achtergrond en in combinatie met de vervaging van grenzen door

¹³ Sharon Macdonald, *Memorylands, Heritage and Identity in Europe today* (Oxford: Routledge, 2013) aldaar 166.

globalisering en de opkomst van een gedeelde Europese herinneringscultuur door het European memory complex, ontstonden er nieuwe ontwikkelingen in het wetenschappelijk debat aan het einde van de twintigste eeuw over nationalisme en nationale identiteit. Belangrijke werken zoals *Nations and nationalism* (1983) van Ernest Gellner, *Imagined communities* (1991) van Benedict Anderson en *The Invention of tradition* (1990) van Eric Hobsbawm gaven nieuwe inzichten over het nationalisme en de natie in de naoorlogse periode.¹⁴ Deze wetenschappers beschrijven het moderne proces van identiteitsvorming van de laat twintigste eeuw. Deze theorieën zullen in hoofdstuk 1 van deze thesis nader toegelicht worden.

Het bestuderen en plaatsen van herinneringscultuur en identiteit binnen een Europees raamwerk werd ook door academici bestudeerd om de onderlinge relaties binnen de Europese Unie te versterken. Deze relatie werd belangrijk geacht om Europese integratie in nieuwe Europese landen te bevorderen. Dit streven was bijvoorbeeld de aanleiding om halverwege de jaren '90 een project op te zetten vanuit de Europese Unie, met als titel 'Het huis van de Europese geschiedenis'.¹⁵ Maar na tien jaar gooide het eerste team van experts de handdoek in de ring nadat ze tot de conclusie waren gekomen dat het creëren van een universeel en verenigd verleden en identiteit van Europa haast onmogelijk was. Er bleek een te groot verschil te bestaan in de beleving van de geschiedenis en herinneringscultuur tussen Oost- en West-Europa, in het verenigd Europa. Charles Maier benadrukt bijvoorbeeld in zijn artikel 'Hot Memory...Cold Memory. On the Political Half-life of Fascist and Communist Memory' (2002) dat de

¹⁴ Benedict Anderson, *Imagined communities* (New York 2006) PDF e-book.
Ernest Gellner, *Nations and Nationalism* (New York 1983) PDF e-book.
Eric Hobsbawm, *The invention of tradition* (Cambridge 1990) PDF e-book.

¹⁵ Huis van de Europese Geschiedenis, 'Missie en visie' (versie onbekend), <https://historia-europa.ep.eu/nl/welkom-het-huis-van-de-europese-geschiedenis> (geraadpleegd 4 augustus 2022).

West-Europese ervaringen en herinneringen van de oorlog, waaronder de Holocaust en de bezetting door Nazi-Duitsland, een prominente rol spelen in de Europese geschiedenis en geheugen. Maar dat de ervaringen en herinneringen van Oost-Europa en de Tweede Wereldoorlog, waaronder de Sovjet daden, niet met dezelfde meerwaarde daarin zijn opgenomen. Het gevolg is een frictie tussen de herinneringscultuur en identiteit van West-Europa en Oost-Europese landen, waaronder Polen. De trend binnen Europa om gemeenschappelijke herinneringen te vormen, begint plaats te maken voor een eigen nationale vorm van herinnering. Dit beschrijft Aleida Assman in haar boek *The reinvention of the nation* (2020).¹⁶ Waar wetenschappers dachten dat de intensieve samenwerking binnen Europa zou leiden tot een gemeenschappelijke Europese identiteit, bleek er een andere trend op te treden. In plaats van het versterken van een postnationale identiteit, zorgen de globalisering en de intensieve samenwerking binnen de Europese Unie paradoxaal genoeg er juist voor dat mensen en naties zich nog bewuster worden van hun eigen identiteit ten opzichte van de identiteit van anderen. Dit is terug te zien tussen Polen en West-Europa, maar ook tussen de regio Silezië en Polen onderling.

Hierop aansluitend omschrijft Patryk Orlewski in zijn onderzoek 'Identity and distribution of the Silesian minority in Poland' (2019) dat de opmars van de Europese dimensie met betrekking tot de herinneringscultuur en identiteit werd aangekondigd als het overwinnen van nationalistische aanspraken op de geschiedenis en gezien werd als een teken van voortschrijdende culturele integratie in Europa.¹⁷ De totstandkoming van deze Europese dimensie zorgde volgens hem

¹⁶ Aleida Assmann, *The reinvention of the nation* (Munich 2020).

¹⁷ Patryk Orlewski, 'Identity and Distribution of the Silesian Minority in Poland', *Regional Studies on Development* 23 (2019) 2, 76-84.

echter juist voor politieke onenigheid. Zo focuste Silezië zich na de toetreding van de Polen tot de Europese Unie in 2004 op de Europese dimensie en haar opvattingen over herinneringscultuur en identiteit. Maar deze wending draagt volgens Orlewski bij aan de toename van het Poolse nationalisme binnen Polen. In het artikel ‘Cultural Identity of Upper Silesia. In The Difficult Relationship Between National and Regional Culture’ (2021) van Kazimiera Maria Wodz wordt de gevoelige politieke en culturele relatie tussen de identiteit van Polen en Silezië nader uiteengezet. Het onderzoek legt met name uit hoe de opkomst van beide nationale identiteiten juist ervoor zorgt dat gevoelens omtrent nationalisme en identiteit worden versterkt.¹⁸

Er is verschillende literatuur verschenen over Silezië binnen dit academisch debat. De kwestie van de nationale identiteit van Silezië is vooral bestudeerd sinds 1989, na de val van het communistisch regime en het begin van het democratiseringsproces van Polen. Een van de eerste onderzoeken naar de Silezische identiteit in Polen werd uitgevoerd door M.G. Gerlich in de studie ‘On the sense of national belonging and attitude towards ‘strangers’’ (1994).¹⁹

Geïnspireerd en gebaseerd op deze studie werden er meer studies verricht met als onderwerp Silezië, en specifiek het regionalisme. Een belangrijke studie hierover is ‘Cultural borderlands in Sociological perspective (the case of Upper Silesia)’ (1998) van Marek Szczepanski.²⁰ In 2002, na de resultaten van de Poolse volkstelling waarbij de Silezische nationaliteit nadrukkelijk naar voren kwam, ontstond er een nieuwe golf aan publicaties over de opkomst van de Silezische

¹⁸ Kazimiera Wodz en Jacek Wodz, *Gender & energy transition* (Springer 2021) PDF e-book, 75-89 .

¹⁹ MG Gerlich, ‘On the sense of national belonging and attitude towards strangers’, *Polska Sztuka Ludowa Kontesky* 1 (47) 2, 130-135.

²⁰ Marek S.Szczepanski, ‘Cultural Borderlands in Sociological Perspective (the case of Upper-Silesia)’, *Polish Sociological Review* 121 (1998), 69-82.

identiteit. Belangrijke artikelen en onderzoeken zijn ‘Minority recognition in nation-states – the case of Silesians in Poland’ (2009) van Janicki Wojciech, ‘Language & Identity: the case of Silesian’ (2011) van Urszula Wieczorek en een recenter artikel ‘The Changing Lattice of Languages, Borders and Identities in Silesia’ (2016) van Thomas Kamusella.²¹ Deze publicaties onderzochten de politieke aspecten en fricties die voortvloeien uit de opkomst van de Silezische identiteit en diens constructie. Uit het bovengenoemde academisch debat blijkt dat er door het benadrukken van een gemeenschappelijke Europese identiteit en herinneringscultuur er een botsing is ontstaan tussen de herinneringsculturen en identiteiten van West-en Oost-Europa. Deze botsing is ook terug te zien in de praktijk, en zeker terug te zien in producten van de collectieve herinnering zoals musea.

De rol van musea

Musea kunnen beschouwd worden als de ruimtes om te onderzoeken hoe herinneringen en identiteiten worden vormgegeven door te kijken naar de manier waarop het verleden wordt tentoongesteld. Brenda Trofanenko zet in haar artikel ‘The Public Museum and Identity: Or, the Question of Belonging’ (2006) uiteen hoe musea verhalen uit het verleden presenteren.²² Deze verhalen geven de bezoekers van een museum een gevoel van samenhang en collectieve identiteit door het gevoel te creëren onderdeel te zijn van een gedeelde nationale identiteit en verleden. Maar daarom juist worden musea ook geconfronteerd met de kwestie van legitimiteit.

²¹ Magdalena Dembinska, ‘Ethnopolitical Mobilization without groups: nation-building in Upper Silesia’, *Regional and federal studies* 23 (2013) 1, 47-66.

Catherine Gibson, Tomasz Kamusella en Motoki Monachi e.a., *The Palgrave Handbook of Slavic Languages, Identities and Borders* (2016) 185-205.

Urszula Wieczorek, ‘Language and Identity: The case of Silesian’, *Linguistica Silesiana* 32 (2011) 1, 7-17.

²² Brenda Trofanenko, ‘The Public Museum and identity: Or, the Question of Belonging’, *Social Studies- THE NEXT GENERATION: Re-Searching in the Postmodern* 272 (2006), 95–109, aldaar 96.

In *Uses of Heritage* (2006) van Laurajane Smith wordt omschreven hoe erfgoed en geschiedenis gebruikt kan worden om een identiteit te vormen, maar ook hoe erfgoed en de geschiedenis gemanipuleerd kan worden voor politieke doeleinden.²³ Musea kunnen bijvoorbeeld een nationale identiteit representeren gebaseerd op selectief gekozen herinneringen van het verleden, waarbij de herinneringen van (vaak) minderheidsgroepen worden uitgesloten. Musea kunnen daarom ook instrumenten worden om politieke doeleinden te bevorderen en blijven hierdoor kwetsbaar voor politieke invloed. Sharon Macdonald met haar werk *Memorylands, Heritage and Identity in Europe today* (2013) sluit hierbij aan en stelt dat selectief gekozen historische gebeurtenissen die op een positieve manier bijdragen aan het nationaal verhaal als voornaamste herinnert worden. Andere perspectieven worden hierdoor vaak buitengesloten.²⁴

Trofenanko, Smith en Macdonald stellen dat het museum een speelveld wordt van spanningen tussen eenheid en diversiteit. Deze spanningen zijn ook zichtbaar in de museale sector in Polen. Middels dit onderzoek komen we dichterbij het het begrijpen van de sociale, politieke en culturele uitdrukkingen van het verleden in Oost-Europa. De casus van het Silesian Museum heeft een interessante positie binnen dit debat over de constructie van identiteit door de toename van een universele Europese herinneringscultuur en identiteit en daarmee de toe-eigening van een eigen nationale of regionale identiteit. Deze thesis plaats zich in dit academisch debat doordat het onderzoek een aanvulling is op de bestaande literatuur over het regionalisme in Silezië en de (opkomst van) Silezische identiteit. Verder gaat deze thesis dieper in op de resultaten van eerder genoemd onderzoek, maar plaatst de resultaten in een bredere Europese dimensie. De Silezische

²³ Laurajane Smith, *Uses of Heritage* (Abingdon 2006) PDF e-book, aldaar 15. *Uses of Heritage* (wordpress.com).

²⁴ Sharon Macdonald, *Memorylands, Heritage and Identity in Europe today* (Oxford: Routledge, 2013) aldaar 166.

identiteit wordt namelijk onderzocht aan de hand van moderne nationalisme theorieën, op een plaats van collectieve herinnering, namelijk het Silesian Museum, en plaatst vervolgens de resultaten in een bredere regionale, nationale en Europese dimensie, wat zorgt voor een nieuw en breder perspectief over de kwestie rondom de Silezische identiteit binnen het academisch debat van Memory Studies en nationalisme studies in het hedendaags Europa. De Silezische identiteit en hoe deze wordt geconstrueerd is in de beschikbare literatuur te vinden, maar de culturele en politieke context waarom deze constructie is afgewezen door de Poolse politiek is nog niet duidelijk onderzocht. Hiermee is deze thesis een toevoeging aan het academisch debat over de herinneringscultuur en nationale identiteitsvorming in Oost-Europa, en Silezië en Polen specifiek. Deze thesis heeft als doel de meerstemmigheid omtrent het begrip nationale identiteit te laten zien en tot meer inzicht te komen in het proces van het vormen van een nationale identiteit in de eenentwintigste eeuw.

Vraagstelling

Zoals blijkt uit het academisch debat is een museum een plek waar een nationale identiteit geconstrueerd en bevestigd kan worden. Carol Duncan stelt in haar artikel ‘Art Museums and the Ritual of Citizenship’ dat een museum functioneert als een instituut waar een gemeenschap de principes van haar identiteit uit werkt. Om dan ook een beeld te vormen van de constructie van de identiteit van Silezië, wordt in deze thesis gekeken naar de ontwikkeling van de permanente tentoonstelling in het Silesian Museum in Katowice, Polen (Opper-Silezië). Het Silesian Museum in Katowice werd opgericht met als doel bij te dragen aan het vormen van de Silezische nationale

identiteit.²⁵ In 2008 werden plannen gemaakt voor het ontwikkelen van een permanente tentoonstelling die de identiteit van Silezië zou presenteren vanuit een meerstemmig perspectief. Het Silezische Duitse, Poolse en Tsjechische narratief zou gepresenteerd worden met als overkoepelend thema de industrie binnen deze regio. Het museum met de tentoonstelling openden in 2013, maar amper twee weken na de opening sloot het museum haar deuren in opdracht van de Poolse politiek en werd de tentoonstelling herontworpen. De tentoonstelling, bestaande uit een vertelling van een multiperspectieve geschiedenis, was volgens een aantal Poolse historici en politici te controversieel. Het voornaamste struikelblok van dit concept was dat het de weg zou vrijmaken voor een pro-Duitse interpretatie van het Silezisch verleden met een te West-Europees gericht toekomstperspectief. Een nieuwe en hervormde, permanente tentoonstelling werd geopend in 2015.

De casus laat zien dat er onenigheid is over de constructie van de identiteit van Silezië en hoe deze identiteit gepresenteerd moet worden. De achtergrond van de ontwikkeling van de tentoonstelling biedt inzicht in het voortdurende proces van zelfontdekking en de zoektocht naar de identiteit van een regio en diens positie in het hedendaagse Polen en Europa. De centrale vraag binnen dit onderzoek luidt: Op welke manier werd de Silezische identiteit geconstrueerd en gepresenteerd in het Silesian Museum Katowice, en waarom is deze constructie afgewezen door de Poolse politiek?

²⁵ Anna Cymer, *'The Silesian Museum: The architecture of Identity'* (vesie 8 oktober 2019), <https://culture.pl/en/interrupted-country/the-silesian-museum-the-architecture-of-identity> (geraadpleegd 9 juni 2022).

Bronnen en Methoden

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag zal het Silesian Museum als casus onderzocht worden. Meer specifiek zal de tentoonstelling ‘The Light of History: Upper Silesia over the Ages’ geanalyseerd worden. Er is specifiek gekozen om deze tentoonstelling als casus te onderzoeken, omdat dit de permanente tentoonstelling is over de geschiedenis en identiteit van Silezië. Daarom dient deze als een belangrijke bron voor het uiteenzetten van de kwestie rondom en het in kaart brengen van de Silezische nationale identiteit. Door het analyseren van de tentoonstelling kan zowel het proces van identiteitsvorming van regionaal tot nationaal niveau in beeld gebracht worden, als de verhoudingen van het proces van identiteitsvorming tussen Oost-Europa en West-Europa.

Om de constructie van de Silezische identiteit te onderzoeken worden er verschillende theorieën met betrekking tot identiteitsvorming toegepast. Deze theorieën zijn *Imagined Community* (2006) van Benedict Anderson, *The Invention of tradition* (1990) van Eric Hobsbawm en *Banal Nationalism* (1995) van Michael Billig. De resultaten van het literatuuronderzoek worden vervolgens toegespitst op de Silezische gemeenschap. Er zal onderzocht worden hoe de Silezische gemeenschap tot stand is gekomen, uit welke nationaliteiten de gemeenschap is opgebouwd, welke gebeurtenissen uit de geschiedenis een belangrijke rol spelen binnen de herinneringscultuur van de Sileziërs, welke culturele kenmerken de Sileziërs zich toekennen en de relatie van de Sileziërs tot de Europese Unie.

De casus van het Silesian Museum en de tentoonstelling ‘The Light of History’ geeft inzicht in de frictie die bestaat tussen de constructie van de Silezische identiteit en de Poolse politiek. De tentoonstelling ‘The Light of History’ dient daarom als casestudy en zal onderzocht worden aan de hand van literatuur, reviews en het conceptplan ‘Guidelines of the exhibition’ dat de oorspronkelijke visie achter de tentoonstelling beschrijft. Daarnaast zal ook veel gebruik gemaakt worden van de website van het Silesian Museum, jaarverslagen van het Silesian Museum en diverse culturele platformen die recensies hebben geschreven over de tentoonstelling om de huidige tentoonstelling te onderzoeken. Het oorspronkelijk concept van de tentoonstelling en de huidige tentoonstelling zullen met elkaar vergeleken worden. Er wordt gekeken naar de herinnering en identiteit die de oorspronkelijke tentoonstelling als doel had te presenteren en de herinnering en identiteit die de huidige tentoonstelling uiteindelijk presenteert om de kwestie omtrent de Silezische Identiteit te beantwoorden. Er is sprake van een comparatieve methode door de oorspronkelijke visie te vergelijken met de huidige visie om zo te onderzoeken welke elementen van de Silezische identiteit uiteindelijk zijn afgewezen en opnieuw zijn geconstrueerd door de Poolse politiek.

Vervolgens zullen de resultaten in Europese context onderzocht worden. Hiervoor zal literatuuronderzoek toegepast worden om belangrijke publicaties, waaronder het Eunamus rapport European National Museums: Identity politics, the uses of the past and the European Citizen uit 2012, publicaties van de European Commission en overige secundaire literatuur met betrekking tot de Europese identiteit te onderzoeken en deze Europese context te schetsen.

De tentoonstelling waar de nationale identiteit wordt gepresenteerd zal onderzocht worden middels de methode van discoursanalyse. Een discours wordt in het wetenschappelijke veld

gezien als een vorm van communicatie die mensen dingen kunnen laten doen en denken. Middels een discours wordt een werkelijkheid geconstrueerd, of een idee van denken, en daarmee sociaal gedrag.²⁶ Zoals in een museum een discours over een identiteit wordt geconstrueerd, en de bezoeker in staat stelt deze identiteit tot zich te nemen.²⁷ Maar een discours kan ook een middel zijn voor het construeren van selectief gekozen kennis door actoren zoals de politiek. Deze kennis kan worden doorgegeven aan de hand van instituties.²⁸ Conform de literatuur uit het academisch debat van Laurajane Smith, Sharon Macdonald en Brenda Trofenanko kan aangenomen worden dat een museum ook een institutie is dat de bezoeker kennis overbrengt, die beïnvloed kan zijn door actoren met een machtspositie. Hiervan uitgaande zal de tentoonstelling worden onderzocht als een instituut dat kennis overbrengt die geconstrueerd is vanuit een gekozen discours. De tentoonstelling wordt dus beschouwd als een discursief middel, een middel waarmee discourses worden geconstrueerd wat invloed heeft op het vormen van een samenleving en identiteit. Vervolgens zullen de resultaten van het onderzoek uiteen worden gezet binnen het discours van *past presencing*. *Past presencing* is een begrip ontwikkeld door Sharon Macdonald. Macdonald omschrijft *past presencing* als de omgang van het verleden in het heden.²⁹ Deze omgang is volgens Macdonald is een sociaal proces dat verbonden is aan verschillende contexten die kunnen variëren van plaats, tijd en individu. Hierdoor is de omgang met het verleden, en de nationale identiteit die daaruit wordt gevormd, een dynamisch proces dat continu in verandering is.³⁰ Door

²⁶ Michel Foucault, *The Government of Self and Others: Lectures at the Collège de France 1982-1983* (Hampshire 2010) Graham Burchell en Arnold Davidson (red.), aldaar 67.

²⁷ Norman Fairclough, *Discourse and Social Change* (Cambridge 1992) aldaar 63.

²⁸ Laurajane Smith, *Uses of Heritage* (Abingdon 2006) PDF e-book, aldaar 15.

²⁹ Sharon Macdonald, *Memorylands, Heritage and Identity in Europe today* (Oxford: Routledge, 2013) aldaar 15-17.

³⁰ Ulrich Kockel, Mairead Niccraith, Jonas Frykman (red.), *A companion to the Anthropology of Europe* (2012) 235.

past presencing toe te passen op de resultaten van deze casus laat deze thesis de achtergronden van de meerstemmigheid en het dynamische proces van omgang met het verleden zien in het hedendaagse Europa. De onderzoeksvraag over de afwijzing van de constructie van de Silezische identiteit door de Poolse politiek kan op deze manier beantwoord worden.

Er is tevens gekozen om de casus te onderzoeken in de tijdsperiode vanaf 1989 tot nu. hier is voor gekozen omdat 1989 het einde betekende van het communistisch regime en landen in Oost-Europa hierna meer de vrijheid kregen voor het ontwikkelen van een eigen identiteit en cultuur. Dit zorgde voor ontwikkelingen op academisch gebied wat betreft studies en theorieën naar nationale identiteit en herinneringsculturen, bijvoorbeeld de eerder genoemde *memory boom*. Dit is tevens de periode dat er binnen Polen veel politieke veranderingen plaatsvonden zoals het einde van het communistische regime, de toetreding tot de Europese Unie in 2004 en de oprichting van de zelfbenoemde rechtse conservatieve partij Law & Justice Party (PiS) en het aan de partij verbonden Euroscepticisme. Verder is dit in Silezië de periode van de opkomst van verschillende onafhankelijkheid groepen. In deze periode ontstonden ook de plannen voor het verwezenlijken van het hedendaagse Silesian Museum. Door het bestuderen van deze periode kan het onderzoek een bijdrage leveren aan de actuele discussie.

Opbouw

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is het onderzoek opgedeeld in drie hoofdstukken.

In het eerste hoofdstuk zal onderzoek gedaan worden naar hoe de Silezische identiteit wordt geconstrueerd en kan worden begrepen aan de hand van moderne theorieën over nationale identiteit. Het tweede hoofdstuk gaat over de representatie van deze nationale identiteit, zoals deze aan de hand van de theorieën uit hoofdstuk één zal worden geformuleerd, in het Silesian Museum en de reconstructie van deze identiteit. In het derde hoofdstuk zal uiteengezet worden waar de afwijzing van de constructie van de Silezische identiteit door de Poolse politiek op berust. Deze afwijzing zal worden onderzocht in relatie tot de Europese identiteit en integratie.

In de conclusie zal de hoofdvraag beantwoord worden en ontwikkelingen omtrent identiteit in Silezië op regionaal, nationaal en Europees niveau inzichtelijk gemaakt worden.

Maatschappelijke relevantie

In deze thesis staat de constructie van de Silezische identiteit in het Silesian Museum centraal. Het bouwen van dit museum heeft een grote betekenis voor de gemeenschap en de ontwikkeling van een regionale, dan wel persoonlijke identiteit. Het debat over de Silezische identiteit maakt

deel uit van een bredere discussie over de Poolse nationale identiteit en de Europese identiteit in het hedendaagse Europa.

Deze thesis kan dienen als een bijdrage aan het academisch en maatschappelijk debat over cultuur en identiteit van minderheidsgroepen in Europa, en Silezië en Polen specifiek. Met de uitbreiding van de Europese Unie en het Euroscepticisme dat daarbij kan ontstaan is het belangrijk om te onderzoeken wat de Europese identiteit is en waarvoor deze kan dienen maar ook waar deze identiteit botst met andere identiteiten. Deze thesis laat de complexiteit zien van het begrip nationale identiteit en diens uiting in de praktijk. Tevens kan deze thesis dienen als een inspiratie-startpunt voor toekomstig onderzoek naar de verhouding tussen de Silezische, Poolse en Europese identiteit doordat deze identiteiten immers continu in verandering zijn en de resultaten van onderzoeken naar deze verhouding dus ook.

Hoofdstuk 1: Constructie van de Silezische nationale identiteit

In de context van wereldwijde en mondiale veranderingen wordt identiteit continu geherdefinieerd. Dit komt voor op zowel op individueel, lokaal en nationaal niveau. In dit hoofdstuk zal onderzocht worden wat we verstaan onder nationale identiteit en vervolgens waar de Silezische nationale identiteit uit bestaat.

Theorieën over nationalisme en nationale identiteit

Wat is een natie en wat verstaan we onder de term ‘nationale identiteit’? Voor de meeste mensen wordt de natie waar zij toe behoren gezien als een kenmerk van hun identiteit. De term ‘nationale identiteit’ ontstond in de afgelopen twee eeuwen, tegelijkertijd met de begrippen ‘kapitalisme’, ‘modernisme’, ‘democratie’.

In de twintigste eeuw zijn veel theorieën ontstaan met betrekking tot het nationalisme en nationale identiteit. Een aantal publicaties binnen het wetenschappelijk debat aan het einde van de twintigste eeuw zorgde voor nieuwe ontwikkelingen binnen deze theorieën. Deze publicaties gaven nieuwe inzichten over het nationalisme als een maakbaar iets. Voorheen werd het begrip ‘nationalisme’ vaak gekoppeld aan de modernisatiethese. Modernisatiethese houdt in het functioneel herinrichten en ontwikkelen van traditionele en maatschappelijke regelingen. Zoals het ontstaan van een natiestaat in plaats van een Koninkrijk.³¹ Hierdoor hing de term nationalisme

³¹ Luther Rathman, ‘Modernization: A Critical Analysis’ (versie onbekend) (99+) Modernization Theory: A Critical Analysis | Md. Lutfur Rahman - Academia.edu (geraadpleegd 12 maart 2022).

samen met de ontwikkeling van modernisering, democratisering en het kapitalisme.³² Het begrip ‘natiestaat’ werd hierdoor vaak gecontextualiseerd vanuit een westers perspectief doordat deze begrippen veelal eerst plaatsvonden op het West-Europese continent. Dit is terug te zien in de twee belangrijkste modellen die werden gehanteerd voor het construeren of bepalen van een natiestaat. Het Franse model van Ernest Renan (1896) en het Duitse model van Johan Gottlieb Fichte (1807).³³ Het Franse model portretteert de natie als configuratie waar de staat de geboorte van de natie bevestigt met controle over een gebied, en deze controle uitbreidt. Landsgrenzen en politieke invloeden hebben in dit model een belangrijke rol als aanduiding van een natie. In het Duitse model ligt de configuratie van de natie in gedeelde taal en gedeelde culturele karaktereigenschappen.³⁴ Zo wordt het grondgebied van een natie bijvoorbeeld bepaald door het gedeelde erfgoed of een gedeelde taal.³⁵ Deze twee modellen samen vormen het huidige model dat veelal wordt gehanteerd voor het bepalen van een natie, namelijk dat een natiestaat voortkomt uit een langdurige periode van standvastige grenzen, gedeelde taal en of cultuur dat wederom voortkomt door het proces van modernisering en democratisering. Oost-Europa heeft een andere tijdlijn wat betreft de ontwikkelingen van deze concepten. Dit zou betekenen dat de theorieën over nationalisme uit begin twintigste eeuw nauwelijks toepasbaar zijn op deze gebieden. Zo zijn er in Oost-Europa verschillende vormen van natiestaten die niet vallen binnen het Duitse of Franse (of combinatie van) model. Een natiestaat dat bijvoorbeeld wel standvastige grenzen kent

³² T. Smits, *Polen en Sileziërs uit een Anationale Massa. Census en Nationalisme in Teschen Silezië, 1880 1921* (z.p.z.j.)

³³ Sylvain Kahn, ‘The nation-state as a territorial myth of European construction’, *L’Espace Géographique (English Edition)* 43 (2014) 3, 220–230, aldaar 222.

³⁴ *Ibidem*, 222.

³⁵ *Ibidem*, 222.

maar verschillende talen of culturen. Of juist een groep mensen met een gedeelde taal en cultuur, maar verspreid over verschillende landsgrenzen en dus niet als inwoners van een aparte natiestaat worden gezien. Dit laatste heeft ook betrekking op Silezië.

Nieuwe nationalisme studies van eind twintigste eeuw brachten hier verandering in. De nieuwe nationalisme studies introduceerden een andere kijk op de beginselen van nationalisme waar niet zozeer modernisering, democratisering en kapitalisme de belangrijke rol vervullen voor het ontstaan van een natie, maar factoren als traditie, collectief geheugen en een gedeeld verleden. Dit zien we terug in de invloedrijkste publicaties binnen dit wetenschappelijk debat over nationalisme namelijk, *Nations and Nationalism* van Ernest Gellner, *Imagined communities* (2006) van Benedict Anderson en *The invention of tradition* (1992) van Eric Hobsbawm. Wat deze theorieën in beginsel met elkaar gemeen hebben, is dat zij doorgaans stellen dat het nationalisme en de nationale identiteit een ‘maakbaar’ iets is, en niet alleen voortkomt uit periodes van standvastige grenzen, taal en cultuur.

Nationale identiteit is een abstract en moeilijk te definiëren concept. Hugh Seton-Watson schrijver van *Nations and Status* (1997) komt in zijn theorie tot de volgende conclusie: *‘Thus I am driven to the conclusion that no "scientific definition" of the nation can be devised; yet the phenomenon has existed and exists.’*³⁶ Om het begrip nationale identiteit verder te hanteren in deze thesis zal eerst aan de hand de bovengenoemde theorieën een definitie van nationale identiteit geformuleerd worden. Ernest Gellner formuleerde in zijn artikel ‘Nations and

³⁶ Benedict Anderson, *Imagined communities* (New York 2006) PDF e-book, aldaar 3. (99+)
Benedict_Anderson_Imagined_Communities.pdf | toure adama - Academia.edu.

Nationalism' één van de meest invloedrijkste theorieën betreffende nationalisme en nationale identiteit. Gellner constateerde dat naties producten zijn van nationalisme, en niet andersom. Dit betekent dat nationalisme naties construeert en een natie dus een gemaakte constructie is. Naties zijn hierdoor niet echt, objectief of onmisbaar, maar bedacht, subjectief en veranderlijk.³⁷

Benedict Anderson sluit met zijn theorie in zijn boek *Imagined communities* aan op de theorie van Gellner. In zijn boek geeft Anderson een definitie van het begrip 'natie': *'In an anthropological spirit, then, I propose the following definition of the nation: it is an imagined political community - and imagined as both inherently limited and sovereign.'*³⁸

Volgens Anderson is de natie ingebeeld, omdat niet alle leden van een natie elkaar kunnen kennen, maar alle leden wel hetzelfde beeld van de gemeenschap in hun gedachten hebben. Het idee van samen onderdeel zijn van een gemeenschap ontstaat, een ingebeelde gemeenschap wordt gecreëerd. De natie en nationaliteit is volgens Anderson beperkt wegens de elastische grenzen die de natie bezit. Een natie vormt namelijk volgens Anderson een natie door het verschil met andere naties en niet door een fysieke grens. Een natie houdt niet op met bestaan bij een landsgrens maar wanneer deze in aanraking komt met een andere naties en deze naties zich kunnen onderscheiden door zichtbare verschillen. Een natie is daarom soeverein doordat deze dus een gemeenschap bezit met elastische grenzen, die los staat van vaste grenzen.³⁹ Hierdoor staat een natie het dichtst bij een community waar tussen de leden een diepe vorm van kameraadschap heerst.⁴⁰ Dit kameraadschap wordt dus gevormd door een gezamenlijke nationale identiteit. De krant speelt

³⁷ Andrzej Walicki, 'Ernest Gellner and the "Constructivist" Theory of Nation', *Cultures and Nations of Central and Eastern Europe 22 (1998)*, 611-619, aldaar 611.

³⁸ Anderson, *Imagined communities* aldaar 5-6.

³⁹ Ibidem, 7.

⁴⁰ Ibidem, 7.

bijvoorbeeld een belangrijke rol bij het creëren en in stand houden van een nationale identiteit. De krant representeert de natie als een doorlopend verhaal, waar actoren het podium van dit doorlopend verhaal betreden en verlaten. Leden van de gemeenschap lezen hetzelfde verhaal en voelen daardoor een verbondenheid.

Wat ook een belangrijke rol speelt bij het vormen van een nationale identiteit is een gedeeld verleden. Volgens historicus Eric Hobsbawm wordt dit gedeelde verleden verteld aan de hand van gekozen historische narratieven die resulteren in nationale ‘mythes’. Hobsbawm omschreef in zijn boek *The invention of tradition* (1990) dat deze nationale mythes bijdragen aan de historische continuïteit. De *invention of tradition* helpt het heden te verbinden met het historisch verleden. De natie is wat deze groep mensen met een gedeelde nationale identiteit uiteindelijk vormt. Zo worden de belangrijkste historische verhalen in musea verteld, in kunstwerken zichtbaar gemaakt of vereeuwigd in monumenten en standbeelden. Maar dus ook tradities, die ons onderdeel laten voelen van een gemeenschap, houden vast aan het verleden dat de historische continuïteit voortzet. Deze nationale mythes, ook wel kenmerkende verhalen uit het verleden, dienen als bouwstenen voor het creëren van nationale identiteit. Maar Hobsbawm stelt ook dat nationale mythes de status quo in stand houden. Door het vasthouden aan deze mythes kan het continue proces van identiteitsvorming op deze manier tegen worden gaan doordat er weinig ruimte wordt gecreëerd voor nieuwe mythes en narratieven.⁴¹ Een voorbeeld hiervan is het presenteren van het dominante narratief in een museum, waarbij het narratief van minderheidsgroepen wordt uitgesloten. Nationale identiteit kan dus ook een politiek doeleinde hebben, namelijk het in stand

⁴¹ Eric Hobsbawm, *Nations and Nationalism since 1780: Programme, Myth, Reality* (Cambridge 1990).

houden van de status quo. Maar een nationale identiteit kan ook tegen een status quo ingaan en deze hervormen zoals de nationale identiteiten van minderheidsgroepen in een dominante cultuur.

Concluderend uit de bovengenoemde theorieën kan een som worden gemaakt: nationale identiteit is een *imagined community* (verbonden gemeenschap) met *invented traditions* (mythes die de historische continuïteit voortzetten) in combinatie met een gezamenlijke taal en tradities.

Wanneer we dit constructieve paradigma volgen, kunnen we de nationale identiteit van de Sileziërs uiteenzetten als een Imagined Community met een Invented Tradition, waarmee de nationale identiteit van Silezië wordt geconstrueerd.

Silezische nationale identiteit

In 2002 werd in Polen een nationale volkstelling van bevolking en inwoners gehouden. Volgens deze volkstelling verklaarden 148.500 inwoners een Silezische nationaliteit te hebben.⁴² Uit de volkstelling van 2002 bleek ook een groot deel van de inwoners van Silezië een Poolse nationaliteit te hebben. Maar in de nationale volkstelling van negen jaar later bleek het aantal inwoners dat zich Sileziër noemde, aanzienlijk vermeerderd te zijn: in de nationale volkstelling van bevolking en inwoners van Polen uit 2011 gaven 817.000 inwoners aan de Silezische

⁴² Urzędy Statystyczne, 'Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu' (versie 2002), Główny Urząd Statystyczny / Spisy Powszechno / Narodowe Spisy Powszechno / Narodowy Spis Powszechny 2002 - wyniki / Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu (geraadpleegd 9 februari 2022).

nationaliteit te hebben.⁴³ Het aantal inwoners met een Silezische identiteit is sinds de volkstelling van 2002 meer dan vijf keer vereenvoudigd.

In 2005 werd de ‘*Act of 6 January 2005 on national and ethnic minorities and on the regional languages*’ afgekondigd door de toenmalig president van Polen, Aleksander Kwasniewski.⁴⁴

Deze wet gaat over de erkenning van de culturele identiteit van nationale en etnische minderheden in Polen. Belangrijke elementen zijn het behoud en de ontwikkeling van de regionale taal, naleven van het beginsel gelijke behandeling van bewoners ongeacht afkomst en het politieke verband tussen overheidsinstanties en lokale overheden.⁴⁵ Volgens deze wet zijn er in 2005 in Polen negen erkende nationale minderheden, namelijk: Wit-Russen, Tsjechen, Litouwers, Duitsers, Armeniërs, Russen, Slowaken, Oekraïners en Joden. Volgens dezelfde wet zijn er in Polen vier etnische minderheden, namelijk: de Karaim, de Lemken, de Roma en de Tartaren.⁴⁶ De Sileziërs zijn door deze wet niet erkend als een nationale minderheid of een etnische minderheid, terwijl uit de volkstelling blijkt dat een aantal inwoners van Polen een Silezische nationaliteit opgaven. Taal speelt een belangrijke rol om als nationale minderheid erkend te worden. De crux zit hem in artikel 2. Artikel 2, punt 2 en 3 geven beide aan dat taal een onderscheidend kenmerk van de minderheidsgroep moet zijn en dat de minderheidsgroep actief

⁴³ Marek Szczepański & Anna Sliz, ‘The case of Upper Silesia’, *Sociology and Society* 5 (2020) 1, 73–89, aldaar 84.

⁴⁴ De act van 6 januari 2005 is de meest recente act in die gaat over erkende nationale en etnische minderheden in Polen.
Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, *ACT of 6 January 2005 on National and Ethnic Minorities and on the Regional Languages* (2005 z.p.), aldaar artikel 1 en 2.

⁴⁵ Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, *ACT of 6 January 2005 on National and Ethnic Minorities and on the Regional Languages*, artikel 1.

⁴⁶ Ibidem, artikel 1-2.

ernaar streeft de taal te behouden en door te geven.⁴⁷ Volgens de Poolse staat is de Silezische taal een dialect, en niet een autonome taal.⁴⁸ Hierdoor voldoen de Sileziërs niet aan de vereisten om tot een nationale minderheid benoemd te worden. Maar de belangrijkste reden dat de Sileziërs niet tot deze wet werden toegelaten was '(...) *the lack of a national historical tradition*'.⁴⁹ Desondanks strijden de Sileziërs voor erkenning als een nationale minderheid. Niet alleen beroepen zij zich op een nationale identiteit maar ook op hun historische continuïteit door middel van het karakteriseren van historische en culturele eigenschappen van de regio.

De identiteit van Silezië : vanuit een historisch oogpunt

Silezië is historisch gezien is een complexe regio. Het is van belang om uiteen te zetten waar Silezië als gebied onderdeel van is geweest om Silezië als een Imagined community te kunnen onderzoeken en beschrijven. Belangrijk om in acht te nemen is dat Silezië de afgelopen duizend jaar altijd een regio of provincie is geweest, en nooit een eigen koninkrijk. Silezië als regio is dus onderdeel geweest van verschillende historische rijken. Silezië was tot aan de Eerste Wereldoorlog onderdeel van respectievelijk Tsjechië, Polen, Oostenrijk en- tijdens de Tweede Wereldoorlog- het Duitse Rijk. Maar na de Tweede Wereldoorlog breidde Polen zijn grenzen uit over bijna heel Silezië, dus ook een groot gedeelte van Silezië dat voorheen tot het Duitse Rijk

⁴⁷ Article 2: 3: 2) significantly differs from the remaining citizens in its language, culture or tradition; 3) strives to preserve its language, culture or tradition.
Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, *ACT of 6 January 2005 on National and Ethnic Minorities and on the Regional Languages*, aldaar artikel 2.3.

⁴⁸ Kevin Hannan, 'Borders of Identity and Language in Silesia', *The Polish Review* 51 (2006) 2, 131–145, 132.

⁴⁹ Buchowski, Machil. & Chlewińska, Katarzyna, *Tolerance and Cultural Diversity Discourses in Poland* (Italie 2010) PDF e-book, aldaar 11. ACCEPT_Wp1 Background report_Poland_Feb 2011 (europa.eu).\file:///Users/eefje/Downloads/docl_21223_453407483.pdf.

behoorde. Silezië is dus nooit officieel een land geweest met eigen grenzen, maar altijd een regio die tot een rijk of staat toebehoorde. De hoeveelheid verschuivingen van grenzen en politieke invloeden heeft ervoor gezorgd dat Silezië ook veel onder de invloed van verschillende culturen is geweest.⁵⁰

Identiteit van Silezië: vanuit een hedendaags cultureel oogpunt

Silezië is door de geschiedenis heen deel geweest van verschillende landen. Daarnaast hebben er in Silezië ook verschillende migratieprocessen plaatsgevonden. Tot de zeventiende eeuw bestonden de inwoners van Silezië voornamelijk uit Polen en Tsjechen. Toen Silezië onderdeel werd van Pruisen, vond in de jaren daarna een sterke germanisatie plaats. Elementen van de Duitse cultuur werden overgenomen, zoals de Duitse taal.⁵¹ Tot aan het begin van de Eerste Wereldoorlog kende de regio een grote culturele diversiteit die de inwoners van Tsjechische, Poolse en Duitse afkomst met zich meebracht. In de periode tot aan de Tweede Wereldoorlog werd Silezië voornamelijk bewoond door Duitsers, die gedwongen werden zich in Duitsland te vestigen toen de oorlog was afgelopen. Veel Polen emigreerden naar de regio wegens de hoge mate van industrialisatie en werkgelegenheden die daaraan gekoppeld waren. Na 1989, het einde van het communistisch regime, verhuisden veel van de oorspronkelijke Duitse bewoners weer terug naar Silezië. Het resultaat is een culturele smeltkroes, een regio met inwoners van verschillende achtergronden die ieder het gebied als een thuisland zien.⁵² Er zijn verschillende

⁵⁰ Hannan, 'Borders of Identity and Language in Silesia', aldaar 134.

⁵¹ Szczepański & Sliz, 'The case of Upper Silesia', aldaar 82.

⁵² Ibidem, 82-83.

gemeenschappen met eigen identiteiten en culturen in deze regio. Er zijn Poolse-Sileziërs, Duitse-Sileziërs en Tsjechische-Sileziërs. Historicus Marek Czaplinski onderscheidde in zijn bekende werk *Historia Slaska* (2007) vier verschillende voornaamste identiteiten in Silezië:

- De identiteit van de verbannen Silezische Duitsers na de Tweede Wereldoorlog.
- De identiteit van de Poolse-Sileziërs van na de Eerste Wereldoorlog.
- De identiteit van (Oost-Europese) immigranten die na de Tweede Wereldoorlog verhuisden naar Silezië vanwege werkgelegenheid in de industrie.
- De identiteit van ‘Silezische-Sileziërs’. Dit zijn de inheemse inwoners uit de periode van de Boheemse kroon of Habsburgse Rijk. Hun identiteit bestaat uit een mix Duitse, Poolse en Tsjechische culturen.⁵³

Gekeken naar de geografische en sociaal demografische geschiedenis kan de identiteit van Silezië worden gezien als een uitkomst van kruisende nationaliteiten. Wat de Sileziërs tot een *imagined community* maakt, zijn juist deze culturele verschillen die samen de nationale identiteit vormen. Wat men Silezisch maakt is misschien juist het ergens *niet* bij horen, in plaats van *wel*.

Een ander kenmerk van de Silezische nationaliteit is de verbinding met de Europese Unie. De Sileziërs zien Silezië als een onderdeel van de Europese Unie en identificeren zich buiten hun eigen nationaliteit om met de Europese identiteit. Een reden hiervoor is de industriële geschiedenis en mijnbouw van Silezië en haar positie binnen de Europese geschiedenis en industrie. De industrie, voornamelijk de mijnbouw, kwam in het gebied op rond 1700 en was na het Ruhrgebied het grootste industriegebied op het Europese continent wat ervoor zorgde dat de

⁵³ Marcin Wadolowski, ‘The New Silesian Museum in Katowice: Dissipated Idea, Blurred Mission’, *Muzealnictwo* 61 (2020) 1, 224–232, aldaar 227.

economie gestaag ontwikkelde.⁵⁴ En net als in West-Europa ontstonden er in Silezië tijdens de industriële revolutie vakbonden en coöperaties. De Sileziërs werden op deze wijze onderdeel van de economie van West-Europa en daarmee onderdeel van de ontwikkeling van Europese beschaving en het modernisatie proces.⁵⁵ Silezië speelde dus een belangrijke rol toen Europa zich aan het ontwikkelen was tot een industrieel continent en daarmee een rol bij het ontstaan van het moderne kapitalisme en economie dat ontstond in Europa als een gevolg van de industrie.⁵⁶

In een veld onderzoek uitgevoerd door Marcin Galent, Maria Molenda, Dariusz Niedzwiedzki en Karolina Rzepeck werd een groep Sileziërs gevraagd naar de kenmerken van de Silezische identiteit.⁵⁷ De interviews vonden plaats van 2007 tot 2009 in Katowice.⁵⁸ Uit de resultaten van de interviews bleek dat het mijnwerker zijn een belangrijk culturele eigenschap is van de Sileziër. *'Each Silesian is usually a miner.'*⁵⁹ Dit sluit aan bij de rijke industrie en de traditie van de mijnbouw in de regio als de *Invented Tradition* van de Sileziërs. Uit het onderzoek bleek ook dat meeste Sileziërs een positieve kijk hebben op de Europese integratie en zich verbonden voelen met de Europese Unie. *'I was born in Europe, not abroad but in Europe.'*⁶⁰ De respondenten zien de Europese integratie als een kans op economische en maatschappelijke ontwikkeling. *'We are*

⁵⁴ Maciej Bukowski, Aleksander Śniegocki & Zofia Wetmańska, *'From Restructuring to sustainable development. The case of Upper Silesia'* (Warsaw 2018) PDF e-book, aldaar 6. [The_case_of_Upper_Silesia.pdf](#)

⁵⁵ Luiza Bialasiewicz, 'Upper Silesia: Rebirth of a Regional Identity in Poland', *Regional & Federal Studies* 12 (2012) 2, 111-132, aldaar 124.

⁵⁶ Bialasiewicz, 'Upper Silesia: Rebirth of a Regional Identity in Poland' aldaar 124.

⁵⁷ Dariusz Niedzwiedzki, 'Regional, Ethnic, European? Complex identity construction of Silesians in the Context of Cultural Borderland', *Reconstituting Democracy in Europe* (2011) 33, 1 - 26, aldaar 7.

⁵⁸ Niedzwiedzki, 'Regional, Ethnic, European? Complex identity construction of Silesians in the Context of Cultural Borderland', aldaar 7.

⁵⁹ Ibidem, 9.

⁶⁰ Ibidem, 9.

Europeans... I would prefer to cooperate more with the EU.’ Veel van hen steunde dan ook de toetreding en het uiteindelijke lidmaatschap van Polen om bij de Europese Unie te horen.⁶¹ *‘States become linked with one another and they help each other.’*⁶² Er waren ook respondenten die geen mening hadden over de Europese Unie en integratie. *‘(...)’European in general since we live in Europe, this is our continent - Europe. But as I said I feel Silesian. Nobody will break me or change me’.*⁶³ Echter bleven negatieve reacties over de Europese Unie uit. Het onderzoek toonde aan dat een groot deel van de Sileziërs voorstander is van een *Europe of Homelands*, waar men met elkaar verbonden wordt middels een gedeelde Europese identiteit.⁶⁴ Op basis van de resultaten van het onderzoek kan gesteld worden dat de industrie en de verbinding met (West) Europa sterk naar voren komen als kenmerken van de Silezische identiteit.

Een ander belangrijk element binnen de Silezische identiteit, en wat bijdraagt aan de verbondenheid van de leden van de *imagined community*, is de Silezische taal. De definitie van de hedendaagse Silezische identiteit wordt gecompliceerd door de talenkwestie in Silezië. De Poolse taal wordt gehanteerd als de officiële spreektaal. Desondanks wordt het Silezisch dialect steeds meer gesproken en gehanteerd als de dagelijkse spreektaal.⁶⁵ De eerste traceerbare bronnen van de Silezische taal in een geschreven tekst dateren uit het begin van de zeventiende eeuw.⁶⁶ De

⁶¹ Ibidem, 21.

⁶² Ibidem, 22.

⁶³ Niedzwiedzki, ‘Regional, Ethnic, European? Complex identity construction of Silesians in the Context of Cultural Borderland’, aldaar 20.

⁶⁴ Ibidem,, 24

⁶⁵ Hannan, ‘Borders of Identity and Language in Silesia’, aldaar 140.

⁶⁶ Ibidem, 142.

taalkundige situatie in Silezië is door de eeuwen heen beïnvloed door de verschillende koninkrijken en rijken waar het onderdeel van uitmaakte. Net als de Silezische identiteit, is de Silezische taal een mix van Pools, Duits en Moravisch met de nadruk op de combinatie van het Pools en Duits. De Sileziërs willen dat hun taal wordt erkend als een taal en niet slechts als een dialect, met als doel hun status als onafhankelijke natie te bevorderen.

‘Hot’ Community

De toename van het aantal inwoners dat aangeeft een Silezische nationaliteit te hebben, het actief ontwikkelen van een nationale identiteit gebaseerd op diversiteit en het stimuleren van de Silezische taal, maakt deze *Imagined community* een ‘*Hot community*’. Dit concept verwijst naar de theorie van Levi Strauss (1993) die gemeenschappen onderverdeelde in ‘Hot’ en ‘Cold’.⁶⁷ Samenlevingen die als ‘koud’ worden beschouwd proberen het evenwicht en de continuïteit te behouden van de nationale identiteit door bijvoorbeeld de grote narratieven in stand te houden en nieuwe interpretaties van de geschiedenis tegen gaan. In tegenstelling tot samenlevingen die als ‘warm’ worden beschouwd, die de eigen geschiedenis interpreteren en actief bezig zijn met het ontwikkelen van een identiteit en die gedurende dit proces openstaan voor verandering en vernieuwing.⁶⁸

⁶⁷ T.O.,Beidelman, ‘Review: Levi-Strauss and History’, *The Journal of Interdisciplinary History* 1 (1971), 3, 511–525, aldaar 518 - 519.

⁶⁸ T.O.,Beidelman, ‘Review: Levi-Strauss and History’, aldaar 518 - 519.

Naast de opkomst van de eerder genoemde Silezische groeperingen die streven naar onafhankelijkheid ontstaan er ook steeds meer alledaagse praktijken die het idee van Silezië als een aparte natie stimuleren. Deze alledaagse praktijken van uitingen van nationalisme wordt ook wel ‘*Banal Nationalism*’ genoemd naar het concept van Michael Billig. *Banal Nationalism* is de continue markering of herhaling van herinnering (‘Flagging’ zoals Billig dat zelf omschrijft) aan de natie.⁶⁹ Een voorbeeld hiervan zijn nationale vlaggen aan publieke gebouwen die ons er continu aan herinneren aan de natie waarin we ons dagelijks leven leiden.⁷⁰ Billig stelt dat het markeren of ‘Flagging’ van de natie een alledaags proces is dat vooral voorkomt in naties die actief bezig hun nationale identiteit vorm te geven, ofwel ‘*Hot communities*’. Dit ‘*Banal Nationalism*’ zien we ook terug in Silezië. De krant *Gazeta Wyborczan* in Katowice speelt een actieve rol in het stimuleren van alledaagse nationale markeringen.⁷¹ De krant ontwierp een bumpersticker met ‘I Love Slask’ en deelde deze uit aan de lezers van de krant. Het doel van de sticker was ‘(...)’*For all those who care about this region and want to show it*’.⁷² De campagne was succesvol en de bumper stickers werden overal zichtbaar. Daarnaast stimuleerde de krant *Gazeta Wyborczan* verschillende wedstrijden en festivals om interesse in de Silezische cultuur te stimuleren. Jaarlijks vinden er op scholen in Silezië wedstrijden en themaweken plaats die in het teken staan van de Silezische cultuur en geschiedenis. Ook het festival ‘Festival of Local Homelands’ (Festiwal Ojczyzn Lokalnych) is een jaarlijks nationaal festival dat plaatsvindt sinds 1993. Het festival staat tevens in teken van de Silezische cultuur en bestaat uit theater en

⁶⁹ Tudi Kernalegenn, ‘Michael Billig, *Banal Nationalism* 1995 (London 2006)’, aldaar 2.

⁷⁰ Kernalegenn, ‘Michael Billig, *Banal Nationalism* 1995, aldaar 2-3.

⁷¹ Luiza Bialasiewicz, ‘Upper Silesia: Rebirth of a Regional Identity in Poland’, *Regional & Federal Studies* 12 (2012) 2, 111-132, aldaar 119.

⁷² *Ibidem*, 119.

muziekuitvoeringen in het Silezische dialect, de traditionele Silezische dans en het traditionele regionaal eten.⁷³

Zoals eerder beschreven speelt de Silezische taal en vooral het stimuleren van het gebruik van deze taal ook een belangrijke rol in het promoten van de nationale identiteit. Het stimuleren van de Silezische taal gebeurt steeds meer op een ‘banal’ nationalistische manier. Sinds 2010 wordt er lesgegeven in de Silezische taal en grammatica op basisscholen.⁷⁴ Steeds meer radiozenders, zoals Radio Katowice, hebben radioprogramma's die in het Silezisch worden uitgezonden.⁷⁵ De opkomst van de Silezische taal bevestigt niet alleen het bestaan van deze taal, maar ook het bestaan van de gemeenschap die aan deze taal verbonden is.

⁷³ Bialasiewicz, ‘Upper Silesia: Rebirth of a Regional Identity in Poland’, aldaar 120.

⁷⁴ Thomas Kamusella, ‘The Silesian Language in the Early 21st Century: A Speech Community on the Rollercoaster of Politics’, *Die Welt der Slaven* 58 (2013), 1-63, aldaar 37.

⁷⁵ Bialasiewicz, ‘Upper Silesia: Rebirth of a Regional Identity in Poland’, aldaar 120.

Deelconclusie

Sinds 1989 is de Silezische identiteit sterk in ontwikkeling. Concluderend uit de bovengenoemde context is de nationale identiteit van Silezië regionaal gebonden en gevormd uit een lang, historisch en gecompliceerd proces. In de loop van de geschiedenis veranderden de territoriale grenzen van de regio vaak en werd de regio onderdeel van een diverse reeks aan koninkrijken en rijken, die elk een eigen culturele stempel op de regio drukte. Deze ingewikkelde geschiedenis vormt de huidige fundamenten van de Silezische identiteit.⁷⁶ De nationale identiteit van Silezië is een ‘mozaïek dat bestaat uit Duitse, Poolse en Tsjechische nationale elementen en heeft een sterke link met de Europese identiteit. De industrie en diens rol in de Europese geschiedenis is een terugkomende en belangrijk kenmerk van de Silezische identiteit en geschiedenis en wordt gezien als de *Invented Tradition* die Silezië historische continuïteit brengt. Hun diversiteit, of multinationaliteit, vormt voor de Sileziërs juist de basis van hun identiteit. Vandaag de dag zijn de Sileziërs actief bezig met het promoten van hun nationale identiteit. Een voorbeeld hiervan is het nieuwe museum in Katowice, het Silesian Museum, dat niet zonder controverses tot stand is gekomen.

⁷⁶ Marek Szczepański & Anna Sliz, ‘The case of Upper Silesia’, *Sociology and Society* 5 (2020) 1, 73–89, aldaar 16.

Hoofdstuk 2: Case Study het Silesian, Katowice

Zoals in hoofdstuk 1 is omschreven zijn de Sileziërs actief bezig met het vormgeven van hun nationale identiteit. In dit hoofdstuk wordt onderzocht hoe de Silezische identiteit in het Silesian Museum wordt gepresenteerd middels de tentoonstelling ‘The Light of History’. Dit hoofdstuk bestaat uit twee delen. Het eerste onderdeel behandelt de rol van nationale musea binnen de nationale identiteitsvorming. Aansluitend zal een korte geschiedenis worden geschetst van het Silesian Museum en de missie en visie van het museum. In het tweede onderdeel wordt het originele tentoonstellingsconcept en de aanpassingen binnen dit concept onderzocht. Er kan zo onderzocht worden hoe de Silezische identiteit wordt geconstrueerd en op welke eigenschappen deze identiteit wordt afgewezen.

Het nationale museum

Een groot deel van de musea in West-Europa waren in de negentiende en twintigste eeuw opgericht als een instrument om het nationale en historische bewustzijn van groepen te vergroten.⁷⁷ Het Louvre in Frankrijk bijvoorbeeld legde sterk de nadruk op het presenteren van de Franse kunst, en haar plaats in het grotere artistieke erfgoed van de mensheid om zo het gevoel van het nationale verbondenheid te creëren.⁷⁸ Nationale musea representeren de natie, construeren

⁷⁷ Cultures of History Forum, ‘*Creating Silesian Identity: A Comparative Review of Three Regional Museums*’ (versie 28 juni 2018), <https://www.cultures-of-history.uni-jena.de/exhibitions/creating-silesian-identity-a-comparative-review-of-three-regional-museums> (geraadpleegd 23 maart 2022).

⁷⁸ Elizabeth Rodini, ‘The changing social functions of art museums’ (versie onbekend), <https://www.khanacademy.org/humanities/approaches-to-art-history/tools-for-understanding-museums/museums-in-history/a/the-changing-social-functions-of-art-museums>, geraadpleegd 16 augustus 2022.

geschiedenis en bouwen bruggen tussen naties en hun gemeenschappen. Middels het spreken in een neutrale taal en het bieden van objectiviteit hebben nationale musea een autoriteit als bewaarder en verteller van historische gebeurtenissen en herinneringen uit het verleden.⁷⁹ Dat is de beoogde doelstelling. Waar nationale musea geen controle over hebben is de dynamische betekenis van het verleden. Het verleden is niet neutraal of abstract en bezit ook geen politieke weerstand. Zo kan er dus gekozen worden alleen gebeurtenissen te vertellen die positief bijdragen aan het nationale verhaal, en hiermee de eerder genoemde status quo in stand houden. Het is dan ook van groot belang wie controle heeft over een nationaal museum. Carol Duncan beschrijft dit in haar essay ‘*To control a museum means precisely to control the representation of a community and its highest values and truths.*’⁸⁰ Daarom zijn musea en bijbehorende praktijken vaak het onderwerp van debat dat gekoppeld kan worden aan de bredere vraag over wie de identiteit bepaalt van een gemeenschap. Of het intentioneel is of niet, nationale musea zijn hierdoor vaak verbonden aan de politiek. Dit heeft ook betrekking op het Silesian Museum.

Uit het vorige hoofdstuk bleek dat de voornaamste reden dat de Sileziërs niet als een autonome nationaliteit worden beschouwd, kwam door ‘‘(...)’ *The lack of a national historical tradition*’.⁸¹ Het Silesian Museum had een verhaal nodig dat de historische continuïteit zou laten zien, een verhaal dat als een bindende factor zou dienen tussen de inwoners van de regio en haar complexe

⁷⁹ European Commission, *Eunamus Report no.7.*, aldaar, 9.

⁸⁰ Duncan, ‘Art Museums and The Ritual of Citizenship, aldaar 89.

⁸¹ Buchowski, Machil. & Chlewińska, Katarzyna, *Tolerance and Cultural Diversity Discourses in Poland* (Italië 2010) PDF e-book, aldaar 11. ACCEPT_Wp1 Background report_Poland_Feb 2011 (europa.eu).\file:///Users/eefje/Downloads/docl_21223_453407483.pdf.

geschiedenis. Een universeel verhaal dat boven het nationale verhaal zou uitstijgen. Dit verhaal zou verteld worden in het Silesian Museum.

Het Silesian Museum

Michal Granzynski (1890-1965) was een politicus in het Silezisch parlement en gouverneur van Silezië vanaf 1926, die een belangrijke rol speelde voor de ontwikkeling van cultuur en identiteit en tevens de oprichter was van het Silezisch Museum.⁸² Granzynski was vooruitstrevend met zijn gedachten over kunst en cultuur in Silezië. Hij beseftte dat niet alle inwoners van de regio zich op dezelfde wijze identificeerden met Silezië als Poolse burgers van de Poolse republiek maar dat er ook inwoners waren die zich deels identificeerden met de Duitse of Tsjechische cultuur.

Granzynski zag de noodzaak en het nut van een gemeenschappelijke identiteit onder de inwoners die zou bijdragen aan de regionale identiteit en uiteindelijk verbondenheid met de Poolse Republiek. In 1924 werden de eerste plannen gemaakt voor een groots Silezisch Museum, dat volgens Granzynski zou dienen als een middel om te komen tot een nationale identiteit. Een kunsthistoricus werd aangewezen als conservator van het museum met als opdracht het maken van ‘‘(...)’*A monograph on Silesian culture against the background of an all-Poland synthesis.*’⁸³

Een belangrijke kanttekening bij dit onderwerp is dat het ontstaan van de Silezische nationaliteit gepresenteerd door middel van een culturele instelling niet alleen als doel had het creëren van een

⁸² Tadeusz Dobrowolski werd in 1930 aangewezen als conservator. Anna Cymer, ‘*The Silesian Museum: The architecture of Identity*’ (versie 8 oktober 2019), <https://culture.pl/en/interrupted-country/the-silesian-museum-the-architecture-of-identity> (geraadpleegd 7 april 2022).

⁸³ Ibidem

verbinding tussen de inwoners onderling in de regio, maar ook het creëren van een verbinding met de Poolse Republiek waarvan zij onderdeel waren. Het museum werd in 1929 geopend.⁸⁴

Na de Tweede Wereldoorlog, van 1945 tot 1984, bestond het instituut niet fysiek. Van 1984 tot 2004 werden plannen gemaakt het instituut opnieuw vorm te geven. In 2004 kreeg het instituut een voormalige kolenmijn toegewezen als locatie voor het nieuwe museum. Dit terrein dat 14 hectare grond en twintig oud industriële gebouwen omvat, was in gebruik van 1823 tot 1999.⁸⁵ Het Silezisch museum, geopend in 1930, was dus de voorganger van het nieuwe internationaal getiteld Silesian Museum, geopend in 2015. De oude kolenmijn werd omgebouwd tot een museum dat een plek creëert voor dialoog tussen oud en nieuw en een plek om een identiteit te creëren op basis van generaties lange traditie van de mijnbouw in de regio. De kolenmijn en het museum zorgen voor een eenwording tussen de materiële en immateriële geschiedenis van de regio. Of zoals voormalig burgemeester van Katowice stelde: *'One cannot understand our region without understanding its history.'*⁸⁶

De tentoonstelling 'The Light of History'

In 2008 werden de eerste plannen en ontwerpen gemaakt voor de nieuwe permanente tentoonstelling van het Silesian Museum. Het museum dat de Silezische identiteit, en diens link

⁸⁴ Ibidem

⁸⁵ Marcin Wadolowski, 'The New Silesian Museum in Katowice: Dissipated Idea, Blurred Mission', *Muzealnictwo* 61 (2020) 1, 224–232, aldaar 225.

⁸⁶ Luiza Bialasiewicz, 'Upper Silesia: Rebirth of a Regional Identity in Poland', *Regional & Federal Studies* (2002) 12, 2, 111–132, aldaar 121.

met de Europese identiteit, zou presenteren. Een team van experts kwam samen om onderzoek te doen naar de inhoud van de nieuwe tentoonstelling, waar uiteindelijk een tentoonstellingsconcept uit zou komen. Dit team bestond uit een groep van experts uit de regio die gevarieerde wetenschappelijke disciplines representeerde.⁸⁷ Daarnaast werden verschillende conservatoren van musea gevraagd om hun expertise over het ontwikkelen van een tentoonstelling in te brengen.⁸⁸ Aan deze groep experts werd gevraagd wat zij de belangrijkste thema's vonden die de geschiedenis van de regio presenteerden. Uit deze consultatie kwamen de belangrijkste thema's naar voren die de leidraad van de tentoonstelling zouden vormen. In het document 'Guidelines of the exhibition' geschreven door leden van het panel, werd deze leidraad voorgesteld.⁸⁹

Volgens het panel was de periode van eind achttiende eeuw tot eind twintigste eeuw de meest bepalende periode in de Silezische geschiedenis.⁹⁰ Dit kwam onder andere door de opkomst van de industrie en daardoor de economie wat ervoor zorgde dat Silezië zich ontwikkelde tot een modern gebied. Het panel stelde dat het narratief van de tentoonstelling moest worden ontwikkeld vanuit de concepten *modernity* en *industrialisation*.⁹¹ Het industrialisatieproces en de

⁸⁷ Dit team bestond uit; Prof. Barbara Bazieliuch, Prof. Ewa Chojecka, Prof. Sylwester Czopek, Prof. Adam Dziurok PhD, Prof. Ryszard Kaczmarek, Irma Kozina Post-doctoral Degree, Lucja Marek PhD, Prof. Jerzy Mysor, Maria Popczyk PhD, Sebastiaan Rosenbaum, Prof. Barbara Szczypka-Gwiazda, Prof. Zygmunt Woznickza, en Prof. Jan Wrabec. Daarnaast werden de museumconservatoren van Chopin Museum Warschau, Museum of Second World War Gdansk, en POLIN museum gevraagd voor consult. Marcin Wadolowski, 'The New Silesian Museum in Katowice: Dissipated Idea, Blurred Mission', *Muzealnictwo 61* (2020) 1, 224–232, aldaar 227.

⁸⁸ Ibidem, 227.

⁸⁹ Leszek Janusz Jodliński, 'Search for universalism in a regional narrative. The case of the new permanent historical exhibition in the Silesian Museum in Katowice', *Studia Humanistyczne 19* (2002) 4, 49-68, aldaar 59.

⁹⁰ Janusz Jodliński, 'Search for universalism in a regional narrative. The case of the new permanent historical exhibition in the Silesian Museum in Katowice', aldaar 59.

⁹¹ Ibidem, aldaar 59

rol van Silezië als industrieel kernpunt voor de rest van Europa zou dienen als de bindende factor tussen de inwoners van de regio en haar geschiedenis, en vormde tevens de leidraad van de nieuwe tentoonstelling.⁹² Op basis van de resultaten van het panel werd een missie voor het museum opgesteld;

*Obliged by the Region's heritage, the dynamic of its history, multicultural character and the leading role of the industry, at the same time acknowledging its intellectual and artistic accomplishments, the Silesian Museum undertakes the mission of creating space for the dialogue with the past and accomplishments of the contemporaneity in order to more thoroughly become acquainted with Silesia, Poland and Europe.*⁹³

De missie van het museum had als doel het begin markeren van de industrialisatie in Silezië, en daarmee het begin van de industrialisatie in Europa. Het verhaal van de industrie zou de historische continuïteit bieden die in eerste instantie werd gemist, en kan dus gezien worden als the *Invented Tradition* van de Sileziërs. Maar het verhaal van de industrialisatie was ook op een andere manier aantrekkelijk. Het bood de regio een nieuwe soort mythe waar de gemeenschap naar kon terugverwijzen en wat uiteindelijk zou bijdragen aan het creëren van een nationale identiteit door een gedeeld verleden. Dit verhaal schepte de mogelijkheid verder te gaan dan het Poolse narratief, of het narratief van Silezië voor 1989, door de industrie en de gevolgen van deze modernisatie als een onderdeel te zien van de totstandkoming van het moderne Europa. Het Silezische industriële erfgoed werd op deze manier onderdeel van de Europese geschiedenis en het Europese (mythische) verhaal. Dit onderwerp, Silezië binnen de Europese geschiedenis, zou een terugkerend thema worden in de tentoonstelling.

⁹² Julaine Tomann, 'The Light of History: The First Permanent Exhibition on Upper Silesian History in Poland', *Cultures of history Forum* (2016), 1-12, aldaar 4.

⁹³ Marcin Wadolowski, 'The New Silesian Museum in Katowice: Dissipated Idea, Blurred Mission', *Muzealnictwo* 61 (2020) 1, 224-232, aldaar 225.

Vanaf 2010 gingen de ontwikkelingen van de tentoonstelling van start. Het museum nam het document 'Guidelines of the exhibition' als voornaamste bron waaraan het de inhoud en het ontwerp van de tentoonstelling ontleende. De nieuwe permanente tentoonstelling over de geschiedenis van Silezië begon met de reis van de bekende Duitse dichter Johann Goethe naar Breslau, de voormalige naam van Katowice toen Silezië onderdeel was van Pruisen. Een reis waar Goethe veel over heeft geschreven.⁹⁴ In zijn reisverslagen schreef Goethe dat hij een land had ontdekt dat *'(...) 'Sonderbar schönes, sinnliches und begreifliches Ganz'*.⁹⁵ Tevens zag Goethe tijdens deze reis de eerste stoomtrein van continentaal Europa. De reis van Goethe en de stoomtrein vertelt de opkomst van de moderne tijd in Europa. Een ander belangrijk element van de tentoonstelling was het ontmantelen van het gemaakte regionale monoculturalisme in Silezië als een gevolg van het communistisch Polen. Na de val van het communistisch regime in 1989 werden vooral pro-Poolse elementen en narratieven van de complexe geschiedenis van de regio benadrukt als de kenmerken van de Silezische identiteit.⁹⁶ Zoals het narratief van Silezië als gebied dat een eeuwenlange lijdensweg en strijd had moeten ondergaan om uiteindelijk onderdeel te mogen zijn van Polen.⁹⁷ Het doel van de tentoonstelling was het ontmantelen van het idee van Silezië waar alleen Polen wonen en laten zien dat er ook Sileziërs met een Duitse of Tsjechische achtergrond bestaan.

⁹⁴ Hans-Dieter, Rutsch, *Das preußische Arkadien* (Duitsland 2004) PDF e-book, proloog, <https://www.legimi.de/e-book-das-preussische-arkadien-hans-dieter-rutsch,b333207.htmlr>.

⁹⁵ Ibidem, vertaling van Duits naar Nederlands: vreemd mooi, sensueel en begrijpelijk.

⁹⁶ Janusz Jodliński, 'Search for universalism in a regional narrative. The case of the new permanent historical exhibition in the Silesian Museum in Katowice', aldaar 63-64.

⁹⁷ Ibidem, 64.

Het Silesian Museum wilde een tentoonstelling ontwikkelen waar vervolgens deze alternatieve stemmen en identiteiten, zoals het Duits of Tsjechisch, een plek kregen binnen het universele verhaal.⁹⁸ Maar vanaf het moment dat het museum dit discours aan het vormgeven was, kwam er politieke bemoeienis. Er ontstond veel ophef rondom de tentoonstelling, wat ervoor zorgde dat de missie en inhoud van het museum uiteindelijk werden hervormd.⁹⁹

Publieke en politieke inmenging

A document has reached me which contained suggestions for the organizers of the permanent exhibition on Upper Silesia. Having Read it, I must confess that for the first time since I started working here 18 months ago, and since I started exerting a public function, I lost my temper, actually feeling blind rage. The material was extremely pro - german, that's how I felt it.¹⁰⁰

Het bovenstaande citaat is van de voormalige maarschalk van het Silezische Voivodeship Adam Matusiewicz. Daaropvolgend vermeldde hij dat ‘(...)The voivodeship Board will decide about the final shape and content of the exhibition’.¹⁰¹ Toch zou men denken dat het Silezische Voivodeship board juist achter de tentoonstelling zou staan die zo veelzijdig is. Maar de tentoonstelling zou volgens hem teveel afwijken naar een regionaal perspectief en daarbij de politieke en culturele verbinding met Polen ondermijnen. De tentoonstelling had te weinig

⁹⁸ Marcin Wadolowski, ‘The New Silesian Museum in Katowice: Dissipated Idea, Blurred Mission’, *Muzealnictwo* 61 (2020) 1, 224–232, 226.

⁹⁹ Wadolowski, ‘The New Silesian Museum in Katowice: Dissipated Idea, Blurred Mission’, *Muzealnictwo*, aldaar 228.

¹⁰⁰ Ibidem, 228.

¹⁰¹ Janusz Jodliński, ‘Search for universalism in a regional narrative. The case of the new permanent historical exhibition in the Silesian Museum in Katowice’, aldaar 63.

“(…)’*Polishness*’.¹⁰² Bijvoorbeeld: het begin van de tentoonstelling met het reisverslag van Goethe werd gewoonweg niet geaccepteerd. Waar de politiek en media vooral over struikelden was het universele en Europese narratief van de tentoonstelling. De rechts regerende nationalistische politieke partij in Polen (law & Justice Party) wil juist het narratief voortzetten van de Poolse staat als enkel slachtoffer van het Nazi en communistisch regime voor het vormen van de Poolse nationale identiteit, met als belangrijkste kenmerk het zijn van slachtoffer van andere naties. Binnen dit narratief is geen plek voor Silezisch Duits, Tsjechisch of Europese perspectieven.

De tentoonstelling werd verder ontwikkeld onder strenge supervisie van politici die weinig ruimte lieten voor de input van de groep professionals. Gekeken vanuit een legaal oogpunt was dit een schending van de bescherming van de subjectiviteit van musea zoals vastgelegd in de *Law of museums*.¹⁰³ In 2015 opende het museum samen met de tentoonstelling over de geschiedenis van Silezië met de titel ‘The Light of History’. De voormalige directeur werd uit zijn functie gezet en vervangen door Marcin Gwozdziwics, die geen enkele museale achtergrond bezit maar wel partijlid is van de Law & Justice Party.¹⁰⁴ Sinds de opening van het museum hebben de museale professionals het museum verlaten. In de plaats zijn werknemers die geen museale achtergrond hebben maar net als de directeur als politiek betrouwbaar kunnen worden

¹⁰² Janusz Jodliński, ‘Search for universalism in a regional narrative. The case of the new permanent historical exhibition in the Silesian Museum in Katowice’, aldaar 64.

¹⁰³ Artikel 1.12 ICOM Code of Ethics for Museums, luidt als volgt; The director or head of the museum is a key post and when making an appointment, governing bodies should have regard for the knowledge and skills required to fill the post effectively. These qualities should include adequate intellectual ability and professional knowledge, complemented by a high standard of ethical conduct. ICOM, ‘Code of Ethics for Museums’ (juni 2017), aldaar 4-5.

¹⁰⁴ Marcin Wadolowski, ‘The New Silesian Museum in Katowice: Dissipated Idea, Blurred Mission’, *Muzealnictwo* 61 (2020) 1, 224–232, aldaar 229.

aangenomen, die niet streven naar een autonoom Silezië.¹⁰⁵ Zij willen dus ook niet de nationale identiteit van Silezië vormen naar een identiteit waar elke Sileziër zich in kan vinden, maar slechts de Sileziërs die zich identificeren met de Poolse identiteit.

De huidige tentoonstelling

In 2015 opende het museum met de tentoonstelling ‘The Light of History’. Het voorgestelde concept door het panel, ‘Guidelines of the exhibition’, werd grotendeels hervormd. Het originele concept van een multiperspectieve tentoonstelling die zou bijdragen aan de identiteitsvorming van de regio, is veranderd naar een eenzijdig perspectief dat juist het Poolse karakter van de regio benadrukt, en het meerstemmig en Europese perspectief achterwege laat. Zo is het reisverslag van Goethe geen onderdeel meer van de tentoonstelling. Eigenschappen van de Silezische identiteit zoals taal, worden weggestopt als ornamenten binnen de tentoonstelling in plaats van te dienen als het uitgangspunt van de tentoonstelling.¹⁰⁶ Het Silezisch dialect wordt zelfs niet op tekstbordjes gebruikt, terwijl dit ‘dialect’ onder de Sileziërs een spreektaal is. Ook het Silezische Duitse erfgoed komt nergens terug in de tentoonstelling, ondanks het feit dat deze groep de grootste minderheidsgroep is in Silezië.¹⁰⁷ De tentoonstelling vertelt consistent vanuit een oogpunt van conflict namelijk de Silezische opstanden om bij de Poolse staat te horen, de bezetting van Duitsland en de invloed van het communistische regime tot 1989. Deze elementen

¹⁰⁵ Ibidem, 229.

¹⁰⁶ Cultures of Poland, ‘A Mine of Culture: The New Silesian Museum’ (versie 26 mei 2015), <https://culture.pl/en/article/a-mine-of-culture-the-new-silesian-museum> (geraadpleegd 12 maart 2022).

¹⁰⁷ Leszek Janusz Jodliński, ‘Search for universalism in a regional narrative. The case of the new permanent historical exhibition in the Silesian Museum in Katowice’, *Studia Humanistyczne* 19 (2002) 4, 49-68, aldaar 17.

worden telkens geschetst als obstakels op de weg van naar eenwording met de Poolse staat.¹⁰⁸ Het narratief van de tentoonstelling houdt echter op bij 1989, terwijl juist na die tijd Silezië een nieuwe periode inging van zelfontdekking van de regionale identiteit en de rol van Silezië binnen de Poolse democratie.¹⁰⁹ De tentoonstelling geeft meer een encyclopedische kijk op de geschiedenis van Silezië en ontwijkt ruimte voor dialoog over deze geschiedenis en identiteit.

Wel blijft de industrie en haar invloed op het gebied een rode draad binnen de tentoonstelling. Zoals blijkt uit het concept van het panel en zelfs uit de hervormde tentoonstelling is de (oude) industrie echt een essentieel onderdeel van de Silezische identiteit waar zij trots op kunnen zijn. Echter, door de omvang van de tentoonstelling, het eenzijdige verhaal, de ouderwetse symboliek en de hoeveelheid video's en interactieve elementen, neigt het museum naar *'(...) the direction of a historical theme park, which has little to do with the critical historical analysis or self-reflection'*.¹¹⁰

Het originele doel van het museum, namelijk het creëren van verbindingen tussen de inwoners van de regio en haar geschiedenis met de Europese geschiedenis en identiteit, wordt nu allesbehalve nagestreefd. De tentoonstelling vermijdt moeilijke kwesties met betrekking tot de veelzijdige identiteit van de regio. Dit leidt niet tot wederzijdse erkenning van de andere

¹⁰⁸ Cultures of History Forum, *'Creating Silesian Identity: A Comparative Review of Three Regional Museums'* (versie 28 juni 2018), <https://www.cultures-of-history.uni-jena.de/exhibitions/creating-silesian-identity-a-comparative-review-of-three-regional-museums>, geraadpleegd 23 maart 2022.

¹⁰⁹ Ibidem

¹¹⁰ Julaine Tomann, 'The Light of History: The First Permanent Exhibition on Upper Silesian History in Poland', *Cultures of history Forum* (2016), 1-12, aldaar 7.

nationaliteiten en minderheden in de regio die zich anderzijds wel hadden kunnen herkennen in de gezamenlijke regionale geschiedenis. Het is deze meerstemmige en Europese geschiedenis en multinationaliteit die het museum nauwelijks vertelt en presenteert, maar wat het wel zou moeten doen. De hervormingen in de tentoonstelling zijn door politieke macht doorgevoerd. De nieuwe discours die wordt neergezet in de tentoonstelling zorgt ervoor dat de Silezische identiteit en bijbehorende discours wordt gemarginaliseerd. Deze nieuwe discours in de tentoonstelling wordt ook wel een *Authorised Heritage Discours (AHD)* genoemd, een begrip ontwikkeld door Laurajane Smith.¹¹¹ De Authorized Heritage Discours is een manier om erfgoed en identiteit te gebruiken die dominantie heeft gekregen in het overheidsbeleid. Maar het is ook deze discours die debatten over betekenis van erfgoed en identiteit beperkt en (de)legitimeert, en wat momenteel in het Silesian Museum plaatsvindt.

¹¹¹ Emma Waterton & Steve Watson, *The Palgrave Handbook of Contemporary Heritage research* (London 2015), aldaar 41.

Deelconclusie

Het Silesian Museum wilde de multinationale en Europese aspecten van de Silezische nationale identiteit presenteren, zoals het Silezisch Duits, Tsjechisch en Pools narratief, en diens verbinding met de Europa. Ook de industrie, die een verbindende factor is met andere landen op het Europese continent, zou in de tentoonstelling ‘The Light of History’ gepresenteerd worden. Het doel dat het Silesian Museum hiermee wil bereiken is het positioneren van Silezië binnen Europa als een moderne multiculturele regio die bijdraagt aan het ‘Europese verhaal.’

Maar juist deze Europese positionering en multinationale discours zijn afgewezen en hervormd in de tentoonstelling. De huidige tentoonstelling geopend in juni 2015, blijft in kwestie binnen de grenzen van het Poolse nationale verhaal. De tentoonstelling laat historische gevoelige onderwerpen achterwege en bouwt geen forum voor discussie of reflectie. Tevens vermijdt de tentoonstelling moeilijke kwesties betreffende de Silezische identiteit en erkent niet de verschillende nationale minderheden in de regio. Op basis van het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de talrijke controversies en obstakels een rol speelden bij de ontwikkeling van de tentoonstelling en de daaruit voortvloeiende hervormingen. Deze casus laat niet alleen de huidige uitdagingen omtrent de nationale identiteiten zien, maar weergeeft ook hoe de Silezische identiteit zich verhoudt ten opzichte van de Poolse identiteit, en hoe die identiteit zich op zijn beurt weer verhoudt tot de Europese identiteit. Deze verhouding zullen in het volgende hoofdstuk nader onderzocht worden.

Hoofdstuk 3: Verenigd Europa, verdeelde geschiedenis

In dit hoofdstuk zal onderzocht worden waarom juist de multinationale Silezische identiteit en diens sterke link met de Europese identiteit, zoals gebleken uit hoofdstuk 1 en 2, in de tentoonstelling is afgewezen door de Poolse politiek. Voor het onderzoeken van deze afwijzing wordt er in dit hoofdstuk verder gekeken dan de reden dat Polen niet wilt dat Silezië onafhankelijk wordt. Er zal in dit hoofdstuk onderzocht worden wat nationale musea betekenen voor de Europese Unie en Europese integratie, wat de Europese identiteit betekent, de afwijzing van het Europese perspectief en identiteit door Polen, het ontstaan van een nieuwe identiteitspolitiek, wat dit uiteindelijk betekent voor de casus van het Silesian Museum en de Silezische identiteit die middels dit museum wordt gepresenteerd.

Nationale musea als medium voor Europese integratie

Sinds de jaren 90 is het museumbeleid een arena voor politieke en academische debatten over nationale narratieven in ‘nieuwe’ (na 1989) Europese landen en is er een hernieuwde interesse naar nationale verhalen en nationale musea.¹¹² Dit blijkt uit het *Eunamus-Project, European national museums: Identity politics, the uses of the past and the European citizen*, uit 2012. Dit onderzoek is geïnitieerd door de European Commission European Research Area.¹¹³ Eunamus was het eerste uitgebreide onderzoek van de Europese Unie naar nationale musea in Europa en

¹¹² European Commission, ‘*Final Report Summary – EUNAMUS*’ (geraadpleegd 13 mei 2022).

¹¹³ EUNAMUS Project, ‘Project info’, (versie onbekend), <https://ep.liu.se/eunamus/project/project.html>, geraadpleegd 4 juni 2022.

kan worden gezien als een weergave van de lopende discussie over de mogelijkheden van nationale musea voor het creëren van en het bijdragen aan concepten als sociale cohesie, eenheid, universeel begrip en tolerantie betreft verschillende naties en culturen in Europa. Het Eunamus-project was bedoeld voor het inventariseren van de mogelijkheid om nationale museums te gebruiken als een middel voor het versterken van deze concepten, met als uiteindelijk doel “(...)’*creating an ever closer union among the peoples of Europe*’.¹¹⁴ Het idee van een universele culturele basis zou bijdragen aan een gemeenschappelijke Europese identiteit, een identiteit die dient als een verbindende factor tussen de verschillende landen van de Europese Unie en die de Europese integratie zou stimuleren. Europese integratie is de totstandbrenging van een meer hechte Unie tussen de Europese burgers door het idee van een gemeenschappelijk verleden te stimuleren waarop een Europese identiteit zal worden gebaseerd.¹¹⁵ Het doel van Europese integratie is dat een natie zichzelf positioneert als een natie die onderdeel is van een groter geheel, de Europese Unie, met gedeelde universele normen en waarden.¹¹⁶

Een instrument voor het bevorderen van de Europese integratie zijn nationale musea. Zoals in hoofdstuk 2 is omschreven zijn nationale musea instituties die de nationale identiteit representeren en waar het verleden als bron wordt gebruikt voor het creëren van verbondenheid. Bovendien dient een nationaal museum als een symbool van een natie, maar wordt het bestaan van geconstrueerde naties ook gerechtvaardigd middels een nationaal museum. Een voorbeeld

¹¹⁴ Bodil Axelsson, Christine Dupont en Chantal Kesteloot (red), *The Role of National Museums in the European Integration. EuNaMus, European National Museums: Identity Politics, the Uses of the Past and the European Citizen* (Sweden 2012) 34.

¹¹⁵ Ibidem, 33.

¹¹⁶ K. Michalski e.a., *What holds Europe together?* (Budapest 2005) 157. <https://books.openedition.org/ceup/1829>.

hiervan is het Silesian Museum. Het Silesian Museum representeert de nationale identiteit van de Sileziërs door het verleden als bron te gebruiken, maar tegelijkertijd draagt het museum bij aan het idee van Silezië als een natie met een eigen verleden door deze identiteit en verleden te representeren. Op deze manier zou ook de constructie van de Europese Unie gerechtvaardigd kunnen worden middels nationale musea die de Europese identiteit en/of basisprincipes representeren. Nationale musea kunnen op deze manier gezien worden als Europa's 'culturele lijm' en dragen bij aan de verhoudingen tussen verschillende gemeenschappen en naties die nodig zijn voor het toetreden van een duurzame en inclusieve toekomst.¹¹⁷ Waar naties musea gebruiken om hun bestaan te rechtvaardigen, doet Europa dat ook. Op hetzelfde idee van een Imagined Community (Anderson, 2006) waar naties hun gevoel van verbondenheid op creëren, creëert de Europese Unie een gevoel van verbondenheid met een post nationale gemeenschap. Dit doen zij dus door middel van het integreren van de Europese identiteit die wordt overgebracht door onder andere nationale musea.

Het concept van de Europese identiteit werd voor het eerst genoemd in 1970.¹¹⁸ Het idee van de Europese identiteit was het bevorderen van het vertrouwen in het Europese project (uiteindelijk de Europese Unie).¹¹⁹ Een belangrijke eigenschap van de Europese identiteit is eenheid in diversiteit, zowel binnen een natie als tussen naties onderling. '*Unity in diversity*' luidt dan ook

¹¹⁷ European Commission, 'Final Report Summary - EUNAMUS' (geraadpleegd 20 mei 2022).

¹¹⁸ Baldic Bradley, 'Theorisations of European Identity: the case of Eastern European', *Council of Europe Publishing* (versie onbekend), 2.

¹¹⁹ Ibidem, 2.

het motto van de Europese Unie, dat voor het eerst werd gebruikt in 2002.¹²⁰ Dit principe speelt ook een fundamentele rol bij de Europese integratie om de verschillen in Europa tussen arm en rijk, oost en west en nieuw en oud te kunnen overbruggen.¹²¹ Echter, uit de onderzoeksresultaten van het Eunamus-project bleek dat het doorvoeren van het basisprincipe van de Europese identiteit meer obstakels heeft dan men had verwacht. Het grootste obstakel bleek de kracht van het geloof in een eigen authentieke nationale identiteit en een gedeeld verleden te zijn. Deze ‘obstakels’ komen het sterkst voor in de door Eunamus geïntroduceerde termen ‘Nieuw Europa’ (Oost-Europa), en vrijwel niet in het ‘Oude Europa’ (West-Europa).¹²² De Europese integratie, het uiteindelijke doel, dreigt door deze obstakels niet bereikt te worden. Voor het verklaren van het afwijzen van de Europese identiteit in de tentoonstelling van het Silesian Museum, en daarmee ook de Silezische identiteit, zal de oorzaak van deze ‘obstakels’ in dit hoofdstuk nader onderzocht worden.

Het Oude en Nieuwe Europa

Bijna twintig jaar na toetreding van enkele voormalige communistische landen van Midden- en Oost-Europa tot de Europese Unie, is er een overtuiging dat Europese integratie bij een paar van deze landen is vastgelopen.¹²³ Vooral Hongarije en Polen, die beiden sinds 2004 EU-lidstaten

¹²⁰ European Union, ‘*EU motto*’ (versie onbekend), https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/symbols/eu-motto_en#:~:text=%22United%20in%20diversity%22%2C%20the,different%20cultures%2C%20traditions%20and%20languages (geraadpleegd 4 juni 2022).

¹²¹ European Commission, ‘Final Report Summary – EUNAMUS’ (geraadpleegd 19 mei 2022).

¹²² Ibidem, geraadpleegd 20 mei 2022.

¹²³ Georgiy Kasianov, ‘The East-West Divide in Europe’s History Wars’ (14 mei 2018), <https://carnegiemoscow.org/commentary/76335> (geraadpleegd 20 mei 2022).

zijn, lijken de Europese integratie tegen te gaan, met alle economische gevolgen van dien.¹²⁴

Deze stagnatie wordt in eerste instantie vaak gezien als een gevolg van het politieke beleid van de regerende partij. Hoewel dit niet onjuist is, is het van belang om te ondervinden wat dit politieke beleid is en waar deze op gebaseerd is. Als we scherper kijken, zien we dat de gevolgen van de geschiedenis de voornaamste reden is waarom de integratie binnen de Europese Unie in Oost-Europa anders verloopt dan in West-Europa.

Het Eunamus-project maakt een onderscheid in het ‘Oude’ en ‘Nieuwe Europa’. Uit het onderzoek blijkt dat voormalige communistische staten, ofwel het Nieuwe Europa, behoefte hebben aan een museumbeleid dat hun nationale musea de mogelijkheid biedt eigen nationale en etnische identiteiten en verhalen te representeren.¹²⁵ In 1991, het jaar dat het einde van de Sovjet-Unie markeerde, kreeg nationale geschiedenis voor het Nieuwe Europa namelijk een nieuwe betekenis. De mensen die hadden geleefd onder communistische heerschappij moesten opnieuw integreren, en zij waren vrij om hun culturele en nationale identiteit te kiezen.¹²⁶ Hetzelfde gold voor de naties, die ook opnieuw moesten integreren ditmaal in een democratie en een in een nieuwe samenstelling van het Europese continent zonder de scheidingslijn tussen oost en west middels het IJzeren gordijn. Nationale geschiedenis kreeg hierbij een nieuwe rol, deze werd door de landen van dit Nieuwe Europa gebruikt om nationale identiteit en soevereiniteit te legitimeren. Maar het einde van het communistisch regime zorgde er ook voor dat men op zoek

¹²⁴ EuropaNu, ‘Polen en Hongarije verliezen zaak korten EU-geld om rechtsstaat (versie 16 februari 2022), https://www.europa-nu.nl/id/vlqidpdi8bym/nieuws/polen_en_hongarije_verliezen_zaak_korten?ctx=vh72mb14wkwh&s0e=vhdubxdwqzrw (geraadpleegd 20 mei 2022).

¹²⁵ European Commission, ‘Final Report Summary – EUNAMUS’ (geraadpleegd 21 mei 2022).

¹²⁶ Benjamin R. Barber, ‘Jihad vs. McWorld’, *The Atlantic*, februari 1992.

ging naar eenheid en de grenzen van identiteit en cultuur werden opnieuw getekend. Benjamin Barber omschreef dit proces in zijn artikel 'Jihad vs. Mcworld' (1992). Hierin concludeerde Benjamin Barber dat door de val van het communisme een nieuwe "wij versus zij"-mentaliteit ontstond.¹²⁷ Voorheen "Wij", landen die werden onderdrukt door het communistische regime en "Zij" het communistische regime. De nieuwe 'wij'-versus 'zij'-mentaliteit houdt volgens Barber een tegenstelling in tussen 'wij', de gemeenschappen met een gedeelde nationale en culturele identiteit, versus 'zij', gemeenschappen met een steeds meer uniforme wereld en eenduidige cultuur. Zou deze mentaliteit ook kunnen worden toegepast op landen in het Nieuwe Europa zoals Polen? 'Wij' de Poolse nationale identiteit versus 'zij', de Europese Unie met een uniforme Europese identiteit.

Afwijzing van het Europese perspectief en identiteit

Terwijl in het Nieuwe Europa landen juist erg bezig waren met het ontwikkelen van nationale identiteiten, was Oud Europa bezig met een ander plan. De Europese Unie was namelijk bezig met het creëren van overkoepelende Europese geschiedenis die zou dienen als een fundamentele historische reden voor het bestaan van de Europese Unie. Deze historie had ook als doel om te dienen als een basis voor het Europese integratieproject voor het Nieuwe Europa.¹²⁸ Een onderdeel van dit Europese integratieproject was bijvoorbeeld het herschrijven van geschiedenisboeken met als uitgangspunt een gezamenlijke Europese geschiedenis of het ontwikkelen van nationale musea die de Europese identiteit zouden representeren. Maar dit plan

¹²⁷ Ibidem

¹²⁸ Maria Stoicheva, The Present of the Past: The Plurality of Competing Narratives in the EU Context. *Journal of Human Values* 26 (2020) 1, 50–63, 53-54.

werd ondermijnd door enkele landen uit het Nieuwe Europa, waaronder Polen. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de verschillende narratieven van de geschiedenis van het Oude en Nieuwe Europa. Zoals bij elk historisch verhaal, ook dat van de Europese Unie, is het uitgangspunt belangrijk. Het beginpunt van het ‘gemeenschappelijke’ Europese verhaal is 1945, het einde van de Tweede Wereldoorlog. Lessen waren geleerd en het motto ‘Nooit meer oorlog’ was de kerngedachte achter het eerste Europese verdrag uit 1951 (de oprichting van de Europese gemeenschap van Kolen en Staal die als eerste aanzet gold voor de uiteindelijke Europese Unie).¹²⁹ Echter, de periode na 1945 betekende voor het Oosten van Europa iets heel anders, namelijk de overgang van de ene bezetting naar de andere bezetting. Van het Naziregime naar het communistisch regime.¹³⁰ Zoals het beginpunt van de Europese geschiedenis 1945 is, toen het westen was bevrijd, begint deze voor Oost-Europa in 1989 na het communisme. Het Nieuwe en Oude-Europa hebben een ander beginpunt wat betreft de Europese geschiedenis. Het grote verschil tussen oost en west is dat terwijl West-Europa de Europese integratie onderging, de Oost-Europeanen nog 40 jaar lang communistische onderwerping moesten ondergaan, met alle gevolgen van dien.

Daarnaast is ook de herinnering van de Tweede Wereldoorlog voor het Oosten van Europa aanzienlijk anders dan voor West-Europa. Vele Oost-Europeanen vinden vandaag de dag nog steeds dat voor hen belangrijke gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog uit het

¹²⁹ European Commission, ‘History of the European Union 1945 - 59. CORDIS EU Research Results’ (versie onbekend), https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59_en (geraadpleegd 4 juni 2022).

¹³⁰ Ibidem, geraadpleegd 4 juni.

West-Europese narratief zijn geschrapt.¹³¹ De opstand in Warschau is een goed voorbeeld hiervan. Tijdens de opstand in Warschau in 1944 hebben Duitse troepen tienduizenden burgers gedood en vervolgens deze, nu Europese, hoofdstad platgebrand. Ook de belangrijke rol van het Oostfront voor de uitkomst van de Tweede Wereldoorlog komt weinig naar voren in de zogenaamde collectieve herinnering van Europa van de Tweede Wereldoorlog.¹³² Dit zijn slechts enkele voorbeelden. Ondanks de val van het IJzeren Gordijn en daarmee de uitbreiding van de EU, kan gesteld worden dat de historische verdeling van Europa nog steeds aanwezig in het collectief geheugen.¹³³ Oost-Europese herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog zijn nog geen onderdeel van de collectieve Europese herdenking van de Tweede Wereldoorlog. Het verschil in de interpretatie van het verleden tussen West-Europa en postcommunistische landen is een reden dat de Europese integratie raakt gestagneerd. De interpretatie van het verleden voor de ontwikkeling van een natiestaat is immers een standpunt dat is ontwikkeld en wordt gehanteerd door theoretici van het nationalisme, zoals uit hoofdstuk 1 is gebleken. Maar als er een verschil is in de interpretatie van het verleden, hoe kan er dan gesproken worden over eenheid en een universele Europese identiteit.

Oost-Europa is ‘(...)’ *Europe, but not quite Europe.*’ Een status die aan hen is toebedeeld en nog steeds leeft in de gedachtegang van veel West-Europeanen.¹³⁴ Het Nieuwe Europa loopt niet

¹³¹ Transit Online, ‘Balancing the Books’ (versie 2007), <https://www.iwm.at/transit-online/balancing-the-books> (geraadpleegd 4 juni).

¹³² Ibidem, geraadpleegd 4 juni 2022.

¹³³ Baldic Bradley, ‘Theorisations of European Identity: the case of Eastern European’, *Council of Europe Publishing* (versie onbekend), 5.

¹³⁴ Maria Malksoo, ‘The Memory Politics of Becoming European: The East European Subalterns and the Collective Memory of Europe’, *European Journal of International Relations* (2009) 15, 653–680, aldaar 665.

zozeer achter, maar heeft behoefte aan een ander tempo wat betreft Europese integratie. Daarom zullen Oud en Nieuw voorlopig nog ongelijk blijven aan elkaar. Bovendien is het voor het Nieuwe Europa lastig te geloven dat ze identieke partners zijn van het Oude Europa, omdat de ervaringen van de geschiedenis, en met name de tweede helft van de twintigste eeuw, zo anders zijn. De ervaringen binnen Oost-Europa zijn daarentegen voldoende vergelijkbaar met elkaar en voldoende verschillend aan die van West-Europa. Zo constateerde Bronisław Geremek, Poolse historicus en politicus (en lid van het Europese parlement 2004-2008), dat er, hoewel er aanzienlijk vooruitgang is geboekt, bij het verenigen van oost en west op het gebied van instituties en economie, de eenwording van cultuur en geheugen nog moet plaatsvinden. Maar hij constateert ook dat deze eenwording niet slechts moet worden gezien als een geval van culturele diversiteit die verenigd kan worden middels een universele Europese identiteit, omdat het collectief geheugen en een gedeeld verleden onderdeel zijn van de basis van het gevoel van een gedeelde nationale identiteit. En zolang er verschil is in het verleden, komt een universele Europese identiteit niet tot stand.¹³⁵ De Poolse politiek wijst dus de Europese identiteit af. Dit zien we terug in de hervorming van de tentoonstelling Light of History waarvan het originele pro Europese perspectief is veranderd naar een Pools nationalistisch perspectief. Er zijn twee belangrijke oorzaken voor het afwijzen van deze identiteit, namelijk het gebrek van de erkenning van de communistische gevolgen en mede daardoor het ontstaan van een nieuwe identiteitspolitiek.¹³⁶

¹³⁵ Hannes Swoboda en Jan Marinus Wiersma, *Politics of the past: the use and abuse of history* (Socialist Group in the European Parliament 2009) PDF e-book, 24. Politics of the past: the use and abuse of history (socialistsanddemocrats.eu).

¹³⁶ Maria Malksoo, 'The Memory Politics of Becoming European: The East European Subalterns and the Collective Memory of Europe', *European Journal of International Relations* (2009) 15, 653–680, aldaar 663.

Nieuwe identiteitspolitiek

Het Nieuwe Europa heeft niet altijd weerklank gekregen over deze tweede helft van de twintigste eeuw, waaronder het communistische regime bij westerse tegenhangers die streven naar een gemeenschappelijke Europese identiteit en juist de grens trekken bij het einde van de Tweede Wereldoorlog.¹³⁷ Als we daarbij het verwerken van het verleden beschouwen als een versterking van het collectief geheugen en bijdraagt aan het vormen van een nationale identiteit, dan is de Poolse verkenning van dit verleden eigenlijk te vergelijken met het identiteitsproces van andere Europese landen. Het proces dat ook Frankrijk, Duitsland en andere West-Europese landen hebben ondergaan in hun zoektocht naar hun nationale identiteit. De herinneringspolitiek in Polen kan worden gezien als het toepassen van radicale heterogeniteit in de historische, grotendeels West-Europese constructie van de ‘Europese identiteit’.¹³⁸ In de zoektocht naar erkenning door West-Europa van het leed en gevolgen van het communistisch regime in het oosten van Europa, wordt deze Europese identiteit afgewezen en ontstaat er een nieuw type nationalisme waar landen middels identiteitspolitiek hun eigen verhaal vormen.¹³⁹

Populistische Identiteitspolitiek kan als een kenmerk worden gezien van postcommunistische landen in Oost-Europa.¹⁴⁰ Zo waren er in 2000 12 populistische politieke partijen verkiesbaar in

¹³⁷ Maria Malksoo, ‘The Memory Politics of Becoming European: The East European Subalternsand the Collective Memory of Europe’, aldaar 663.

¹³⁸ Baldic Bradley, ‘Theorisations of European Identity: the case of Eastern European’, aldaar 8.

¹³⁹ Maria Malksoo, ‘The Memory Politics of Becoming European: The East European Subalternsand the Collective Memory of Europe’, aldaar 670.

¹⁴⁰ Abdul Noury en Gerard Roland, ‘Identity Politics and Populism in Europe’, *Annual Review of Political Science* (2020) 1, 421-439, aldaar 421-422.

Oost-Europa. In 2017 waren dit 28 politieke partijen waaronder Vetëvendosje party in Kosovo, Fidesz in Hongarije, Social Democracy in Slowakije en een van de grotere partijen Law & Justice Party in Polen.¹⁴¹ De val het communistisch regime in 1989 werd in deze delen van Europa gezien als het hoogtepunt van eeuwen strijd voor ‘nationale autonomie’ na de bezetting van het Habsburgs en Pruisische rijk, en daarna de bezetting van de Nazi’s en de Sovjets met het communistisch regime.¹⁴² De postcommunistische landen konden na 1989 hun eigen verleden en identiteit onderzoeken en vormgeven.

De nieuwe identiteitspolitiek, zoals deze destijds in Oost-Europa ontstond, is vaak gebaseerd om de ‘stille’ meerderheid te beschermen tegen de gevolgen van globalisering en de toenemende Europese integratie en nationaliteit toe te eigenen. Dit stelt professor Francis Fukuyama in zijn boek *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment* (2018).¹⁴³ De identiteitspolitiek die tegenwoordig wordt gepraktiseerd, vooral in Polen, heeft met name als doeleinde nationale zelfbeschikking, het recht op eigen keuze en zelfstandigheid voor een individu of collectief.¹⁴⁴ De identiteitspolitiek in het oosten van Europa richt zich daarom op het definiëren van de identiteit van de eigen natie, dat wat sinds de val van het communistisch regime eindelijk voor het eerst weer mogelijk was. Maar deze vorm van identiteitspolitiek dient ook als

¹⁴¹ Tony Blair Institute for Global Change, ‘European Populism: Trends, Threats and Future Prospects’ (versie 29 december 2017), European Populism: Trends, Threats and Future Prospects | Institute for Global Change, geraadpleegd 19 juni 2022.

¹⁴² Judy Batt, *European Identity and National Identity in Central and Eastern Europe* (Londen 2001) PDF e-book, 247. European Identity and National Identity in Central and Eastern Europe | SpringerLink.

¹⁴³ Abdul Noury en Gerard RolandNoury, ‘Identity Politics and Populism in Europe’, aldaar 423.

¹⁴⁴ Amnesty International, ‘Zelfbeschikking en mensenrechten’ (versie onbekend), Zelfbeschikking - mensenrechten - Amnesty International (geraadpleegd 5 juni 2022).

de fundering van het rechts-populisme dat in Oost-Europa steeds vaker voorkomt en wat volgens Fukuyama resulteert in de afwijzing van globalisering en de Europese integratie.¹⁴⁵ Dit zien we terug in het hedendaagse Polen, waar de Law & Justice Party aan de macht is, een zelfbenoemde rechts conservatieve populistische partij.¹⁴⁶ De Law & Justice Party voert deze bovengenoemde identiteitspolitiek uit door het centraliseren van culturele instellingen zoals het Silesian Museum.

Het weinig tot niet erkennen door West-Europa van het leed van Oost-Europa ten tijde van de Tweede Wereldoorlog en het communistisch regime, en het niet of nauwelijks toevoegen van dit narratief aan het Europese verhaal en het daarmee tot onderdeel maken van de Europese identiteit, in combinatie met de identiteitspolitiek die daardoor ontstaat in landen als Polen die vooral een populistische inslag heeft en de nationale identiteit wil beschermen van invloeden van buitenaf, resulteert in het afwijzen van de Europese identiteit. Jürgen Habermas, Duitse filosoof, stelt in zijn essay *Why Europe needs a constitution* (2001) dat ‘(...)’ *Blending national identities of member states into one nation called Europe is neither possible nor advisable.*¹⁴⁷ Ten opzichte van dit sociaal culturele dilemma, waar hedendaags Europa in het algemeen mee wordt geconfronteerd, lijkt de rol van nationale musea als de belangrijkste promotors van nationale identiteit veel complexer te worden dan voorheen. Deze situatie is in het algemeen zichtbaar in Polen, en het Nationaal Silezisch Museum in het bijzonder.

¹⁴⁵ Abdul Noury en Gerard RolandNoury, ‘Identity Politics and Populism in Europe’, aldaar 423.

¹⁴⁶ Czeslaw. Kulesza & G. Rae, ‘The Law & Justice Party and Poland’s turn to the right, in: Eva Himmelstoss & Dagmar Svendova (red.), *Transform! Europe* (Brussel 2017) 1-8, aldaar 4.

¹⁴⁷ Sylvain Kahn, ‘The nation-state as a territorial myth of European construction’, aldaar 224.

De casus van het Silesian Museum, wat betekent het?

Als een kruispunt van West- en Oost-Europa, en onderdeel van een multinationale identiteit, leek het Silesian Museum een ideale gelegenheid te bieden voor het integreren van deze Europese identiteit en perspectief in een Oost-Europees museum. Op basis van de bovengenoemde (politieke) achtergrond kan de hervorming van de tentoonstelling 'The Light of History' verklaard worden en daarmee de afwijzing van de Silezische en Europese identiteit.

Uit het vorige hoofdstuk is gebleken dat de positionering van Silezië binnen de Europese geschiedenis een onderdeel was van de rode draad van de tentoonstelling.¹⁴⁸ Als een mozaïek van identiteiten, sluit de nationale identiteit van Silezië aan bij het kernpunt van de Europese identiteit, namelijk *Unity in diversity*. En het is precies deze discours van *Unity in diversity* waar Polen op tegen is ter bescherming van hun eigen nationale identiteit, zoals uit dit hoofdstuk blijkt. Uit het vorige hoofdstuk is gebleken dat het plaatsen van Silezië binnen de Europese geschiedenis een onderdeel was van de rode draad van de tentoonstelling. Het panel van experts dat het originele tentoonstellingsconcept had geschreven, wilde een tentoonstelling maken die vanuit verschillende perspectieven interpreteerbaar was. Daarbij was de geschiedenis van Silezië als onderdeel van de Europese geschiedenis een belangrijk element. Het Europese perspectief bood een meerstemmig (Pools, Duits en Tsjechisch) perspectief op de Silezische geschiedenis met als doel het creëren van een nieuwe hedendaagse identiteit die zou aansluiten op de Europese identiteit. Middels deze benadering zouden inwoners van andere Poolse regio's en Europese landen ook worden aangesproken door de tentoonstelling. Iemand met een Nederlandse

¹⁴⁸ European Commission, *National Museums Making Histories in a Diverse Europe, Eunamus Report no. 7.* (Sweden 2012) PDF e-book, 9.

nationaliteit zou zich kunnen identificeren met de Europese identiteit die het museum presenteert en daardoor Silezië als onderdeel zien van de Europese Unie, wat bijdraagt aan de sociale cohesie van Europese inwoners onderling. Dit is hetgeen de Europese Unie met de Europese integratie in musea wil bereiken.

Het Europese perspectief als leidraad in het verhaal van de tentoonstelling werd niet geaccepteerd door de Poolse politiek, waarna een Pools nationalistisch narratief ervoor in de plaats kwam.

Daarom werd zelfs het symbolisch idee van Goethes' reis naar Silezië als opening van de tentoonstelling niet verwelkomd en zelfs bekritiseerd op academisch en politiek niveau. De reis van Goethe diende als een introductie van de Europese dimensie in de tentoonstelling, maar werd als pro-Duits en vijandig beschouwd.¹⁴⁹ Uit dit hoofdstuk blijkt dat Polen zich ongehoord voelt in het geconstrueerde Europese verhaal en daarom de Silezische identiteit die sterk verbonden is aan de Europese identiteit afwijst. Zo ook in het Silesian Museum.

¹⁴⁹ European Commission, *Eunamus Report no. 7*. (Sweden 2012) PDF e-book, 65.

Deelconclusie

Het Eunamus-project uit 2002 diende voor het inventariseren van de mogelijkheid om nationale musea te gebruiken als een middel voor het versterken van de Europese sociale cohesie en integratie met als doel “(...)’*creating an ever closer union among the peoples of Europe.*”¹⁵⁰ Het idee van een universele culturele basis zou bijdragen aan een gemeenschappelijke Europese identiteit, een identiteit die dient als een verbindende factor tussen de verschillende landen van de Europese Unie en inwoners. De casus van het Silesian Museum leek een ideale testruimte voor het integreren van een Europese en eigen identiteit. Maar de Silezische identiteit en diens verbinding met de Europese identiteit werd niet geaccepteerd door de Poolse politiek. De waarden van de Europese Identiteit zoals *Unity in Diversity*, een waarde waarop de Sileziërs hun identiteit baseren, ziet Polen als een bedreiging voor de eigen nationale identiteit. Dit komt door een verschil in de herinneringscultuur tussen West-en Oost-Europa en midden in het proces zitten van het vormgeven van hun nationale identiteit. waarvoor zij vochten toen ze werden onderdrukt door onder andere de Sovjet-Unie, en die zij nu eindelijk kunnen vormgeven.¹⁵¹ Maar daarbij identiteiten van minderheidsgroepen buitensluiten.

¹⁵⁰ Bodil Axelsson, Christine Dupont en Chantal Kesteloot (red), *The Role of National Museums in the European Integration. EuNaMus, European National Museums: Identity Politics, the Uses of the Past and the European Citizen* (Sweden 2012) 34.

¹⁵¹ Annual Reviews, ‘Identity Politics and Populism in Europe’ (versie 28 februari 2020), <https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-polisci-050718-033542> (geraadpleegd 31 mei 2022).

Conclusie

De periode van het ontwikkelen van de tentoonstelling in het Silesian Museum wordt gekenmerkt door een onrustig klimaat. In het museale landschap van grote nationale narratieven en gecentraliseerde nationale instellingen stond het Silesian Museum voor een nieuwe missie. Een missie die bestond uit het creëren van een nationale identiteit van de Sileziërs. Het Silesian Museum in Katowice leek het ideale speelveld voor deze uitdaging van het creëren van een multinationale identiteit in museale context. Maar vanaf het begin was de nieuwe tentoonstelling ‘The Light of History’ in de ogen van de Poolse politiek omstrede, en kreeg het Silesian Museum van de Poolse staat niet de vrijheid om de eigen nationale identiteit uit te werken. De onderzoeksvraag van deze thesis was ‘op welke manier werd de Silezische identiteit geconstrueerd en gerepresenteerd in het Silesian Museum Katowice, en waarom is deze constructie afgewezen door de Poolse politiek?’

Silezië is een gebied waar Oost- en West-Europa samenkomen. De zichtbare Duitse cultuur en de connectie met West-Europa wegens de industrie zorgt ervoor dat Silezië toe trekt naar het westen van Europa en de Europese identiteit als een kenmerk ziet van de Silezische identiteit. De Sileziërs construeren hun nationale identiteit dan ook als een mozaïek van de Duitse, Tsjechische en Poolse nationaliteit waarbij de Silezische taal en de rijke industriële geschiedenis de verbindende factoren zijn tussen de regio en de inwoners onderling. De unieke positie van de Sileziërs maakt dat zij onderdeel zijn van een Imagined Community, met een gedeelde Invented Tradition namelijk de industrie. De Silezische identiteit sluit aan bij de Europese identiteit die vooral berust op het discours van Unity in Diversity. Het Silesian Museum had dan ook als doel

het weergeven van deze unieke identiteit door het ontwikkelen van de permanente tentoonstelling ‘The Light of History’, over de geschiedenis en identiteit van Silezië. Het oorspronkelijke concept van de tentoonstelling bestond uit een multinationalaal perspectief en plaats de geschiedenis van Silezië in de Europese geschiedenis. Echter, het zijn deze perspectieven en narratieven die de Poolse politiek heeft afgewezen.

Polen, net als vele andere Oost-Europese landen, hebben in vergelijking met West-Europese landen minder lang de tijd gehad voor het ontwikkelen van hun nationale identiteit door de overheersing van het communistisch regime en zien de Europese identiteit dan ook als een bedreiging voor deze nationale ontwikkeling. De Silezische identiteit die een sterke verbinding creëert met de Europese identiteit zorgt er juist voor dat Polen haar nationale identiteit wilt beschermen en versterken. Het multinationale en Europese perspectief waarmee de Silezische identiteit zich kenmerkt past niet in het traditionele homogene Poolse wereldbeeld. De Silezische identiteit in de tentoonstelling werd afgewezen en de tentoonstelling werd hervormd naar een nationalistisch Pools narratief.

De casus van het Silesian Museum laat de confrontatie zien tussen enerzijds het bevorderen van de Europese integratie door het doorvoeren van de Europese identiteit gebaseerd op West-Europese idealen en anderzijds het ontwikkelen van een Oost-Europese nationale identiteit na jaren van bezetting. Dat waar Oost-Europa recht op heeft, maar door de druk van het westen en het ontbreken van het Oost-Europese perspectief in het Europese verhaal, extreme uitingen krijgt zoals het musea gebruiken voor politieke doeleinden. Wat is overgebleven is een museum dat het middelpunt is van een discussie die op grotere schaal plaatsvindt: op welke manier en

wanneer kan binnen een dominante nationale identiteit ruimte gemaakt worden voor andere nationale identiteiten. De inspanning om culturele instellingen zoals nationale musea te gebruiken als een instrument voor sociale Europese cohesie en integratie moet niet beginnen met de constructie van een Europese geschiedenis, maar juist met de constructie van een gezamenlijke Europese toekomst. Hierbij moet het verleden als bron voor de Europese identiteit worden losgelaten, omdat er een breuk in het Europees verleden is die nog steeds zichtbaar is in het collectief geheugen van Europa.

Reflectie

Ik ben me ervan bewust dat mijn gebrek van de Silezische, Poolse en Duitse taal ervoor zorgt dat ik niet alle bronnen heb kunnen onderzoeken. Hierdoor is mijn conclusie gebaseerd op bronnen die ofwel zijn vertaald, in het Engels zijn geschreven door onderzoekers die een andere moedertaal dan Engels hanteren, of bronnen van onderzoekers die net als ik de regio Silezië bestuderen als een buitenstaander. Voor een vervolgonderzoek is het daarom interessant om met de bewoners van de regio in gesprek te gaan en meer het perspectief van deze bewoners in kaart te brengen. Er kan bijvoorbeeld kwalitatief onderzoek worden gedaan naar de meningen over het Silesian Museum van de Sileziërs en hun toekomstbeeld van het museum. Maar ook om te onderzoeken waar het proces van het ontwikkelen van een nationale identiteit, in plaats van in het museum, tussen de bewoners onderling plaatsvindt.

Het is daarnaast ook belangrijk te benadrukken dat, hoewel in deze thesis de term Oost-Europa als een *umbrella* term wordt gebruikt voor postcommunistische landen, deze landen zeker niet allemaal dezelfde herinneringscultuur hebben. De mogelijkheid bestaat dus dat de conclusie niet op elk land binnen Oost-Europa toepasbaar is. Maar omdat deze samenlevingen ooit werden beïnvloed door het communisme, is gekozen om in deze thesis Oost-Europa als een overkoepelend concept te gebruiken. Voor een vervolgonderzoek is het interessant om de verschillende herinneringsculturen in verschillende Oost-Europese landen te onderzoeken, waarvoor deze thesis als een voorbeeld kan dienen.

Literatuurlijst

Amnesty International, 'Zelfbeschikking en mensenrechten' (versie 2020),
<https://www.amnesty.nl/encyclopedie/zelfbeschikking-en-mensenrechten#:~:text=Zelfbeschikking%20is%20het%20recht%20op,een%20grondslag%20van%20de%20mensenrechten.>

Anderson, Benedict, *Imagined communities* (New York 2006) PDF e-book.

Annual Reviews, 'Identity Politics and Populism in Europe' (versie 28 februari 2020),
[https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-polisci-050718-033542.](https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-polisci-050718-033542)

Assmann, Aleida, 'Das Neue Unbehagen an der Erinnerungskultur: Eine Intervention (München 2013) PDF e-book

Assmann, Aleida, *The reinvention of the nation* (Munich 2020).

Axelsson, Bodil & Christine Dupont en Chantal Kesteloot (red), *The Role of National Museums in the European Integration. EuNaMus, European National Museums: Identity Politics, the Uses of the Past and the European Citizen* (Sweden 2012).

Barber, Benjamin. R, 'Jihad vs. McWorld', *The Atlantic*, maart 1992.
<https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1992/03/jihad-vs-mcworld/303882/>

Batt, Judy, *European Identity and National Identity in Central and Eastern Europe* (Londen 2001) PDF e-book.

Bialasiewicz, Luiza, 'Upper Silesia: Rebirth of a Regional Identity in Poland. *Regional & Federal Studies* 12 (2002) 2, 111–132.

Bradley, Baldic, 'Theorisations of European Identity: the case of Eastern European', *Council of Europe Publishing* (versie onbekend).

Buchowski, Michal & Katarzyna Chlewinska, *Tolerance and Cultural Diversity Discourses in Poland* (Florence 2010) Microsoft Reader e-book.

Bukowski, Maciej, Aleksander Śniegocki & Zofia Wetmańska, *From Restructuring to sustainable development. The case of Upper Silesia* (Warsaw 2018) PDF e-book.

Cultural History Forums, 'Creating Silesian Identity: A Comparative Review of Three Regional Museums' (versie 28 juni 2018),
<https://www.cultures-of-history.uni-jena.de/exhibitions/creating-silesian-identity-a-comparative-review-of-three-regional-museums>.

Cultures of Poland, 'A Mine of Culture: The New Silesian Museum' (versie 26 mei 2015),
<https://culture.pl/en/article/a-mine-of-culture-the-new-silesian-museum>.

Cymer, Anna, *The Silesian Museum: The Architecture of Identity* (versie 9 oktober 2019),
<https://culture.pl/en/interrupted-country/the-silesian-museum-the-architecture-of-identity>.

Dembinska, Magdalena, 'Ethnopolitical Mobilization without groups: nation-building in Upper Silesia', *Regional and federal studies* 23 (2013) 1, 47-66.

Duncan, Carol, 'Art Museums and The Ritual of Citizenship, in: Susan M. Pearce (red.), *Interpreting objects and collections* (1994) 88-103.

Encyclopedia Britannica, 'Moravia' (versie 25 juni 2015),
<https://www.britannica.com/place/Moravia,k>.

EuropaNu, 'Polen en Hongarije verliezen zaak korten EU-geld om rechtsstaat', (versie 16 februari 2022),
https://www.Europa-nu.nl/id/vlqidpdi8bym/nieuws/polen_en_hongarije_verliezen_zaak_korten?ctx=vh72mb14wkwh&s0e=vhdubxdwqzrw.

European Commission, 'EUNAMUS Project' (versie 2010),
<https://ep.liu.se/eunamus/project/project.html>.

European Commission, 'Final Report Summary - EUNAMUS (European national museums: Identity politics, the uses of the past and the European citizen)' (versie 12 juni 2013), <https://cordis.Europa.eu/project/id/244305/reporting>.

European Commission, 'History of the European Union 1945 - 5', (versie onbekend), https://european-union.Europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59_en

European Commission, *National Museums Making Histories in a Diverse Europe, Eunamus Report no.7*. (Sweden 2012) PDF e-book.

European Union, 'EU motto' (2000), https://european-union.Europa.eu/principles-countries-history/symbols/eu-motto_en#:~:text=%22United%20in%20diversity%22%2C%20the,different%20cultures%2C%20traditions%20and%20languages.

Fairclough, Norman, *Discourse and social change* (Cambridge 1992).

Foucault, Michel, *The Government of Self and Others: Lectures at the Collège de France 1982-1983* (Hampshire 2010) Graham Burchell en Arnold Davidson (red.),

Fukuyama, Francis, *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment* (New York 2018).

Galbraith, Marysia H., 'Between east and west: Geographic metaphors of identity in Poland', *Ethos* 32 (2004) 1, 51 -81.

Gerlich, MG, 'On the sense of national belonging and attitude towards strangers', *Polska Sztuka Ludowa Kontesky* 1 (47) 2, 130-135.

Gibson, Catherine, Tomasz Kamusella en Motoki Monachi e.a., *The Palgrave Handbook of Slavic Languages, Identities and Borders* (2016) 185-205.

Hackmann, Jorg, *Collective memories in the Baltic Sea Region and Beyond: National - transnational - European?* (Routledge 2010).

Halbwachs, Maurice, *The Collective Memory* (New York 1980) PDF e-book.

Halecki, Oskar, *A history of Poland* (New York 1971) PDF e-book.

Hannan, Kevin, 'Borders of Identity and Language in Silesia', *The Polish Review* 51 (2006) 2, 131-145.

Hirsch, Marianne, *The Generation of Postmemory; Writing and Visual Culture After the Holocaust* (New York 2013).

Hobsbawm, Eric, *Nations and Nationalism since 1780: Programme, Myth, Reality* (Cambridge 1990).

Huis van de Europese Geschiedenis, 'Missie en visie' (versie onbekend), <https://historia-europa.ep.eu/nl/welkom-het-huis-van-de-europese-geschiedenis>.

Hundley, Tom, 'Regionalism starts to stir among Poles' (versie 5 augustus 1998), <https://www.chicagotribune.com/news/ct-xpm-1998-08-05-9808050218-story.html>.

ICOM, 'Code of Ethics for Museums' (juni 2017).

Judt, Tony, 'The Past is Another Country: Myth and Memory in Postwar Europe', *Daedalus* 121 (1992) 4, 83 -118.

Institute of National Remembrance, 'Ideas for the Division of Upper Silesia After the Plebiscite' (versie 7 mei 2021), <https://ipn.gov.pl/en/digital-resources/articles/8108,Ideas-for-the-Division-of-Upper-Silesia-After-the-Plebiscite.html>.

Jodliński, Leszek Jodlinski, 'Search for universalism in a regional narrative. The case of the new permanent historical exhibition in the Silesian Museum in Katowice', *Studia Humanistyczne Agh* 19 (2020) 4, 49-69.

Kahn, Sylvain, 'The nation-state as a territorial myth of European construction', *L'Espace Géographique (English Edition)* 43 (2014) 3, 220–230.

Kamusella, Thomas, 'The Szlonzoks and their language: Between Germany, Poland and Szlonzokian Nationalisme', *European University Institute* (2003).

Kasianov, Georgiy, 'The East-West Divide in Europe's History Wars' (versie 14 mei 2018), <https://carnegiemoscov.org/commentary/76335>.

Kennislab voor urbanisme, 'Lessen over lokale identiteit uit Berlijn' (versie 7 april 2014) Lessen over lokale identiteit uit Berlijn - Kennislab voor Urbanisme.

Kernalegenn, Tudi, 'Michael Billig, Banal Nationalism 1995 (London 2006).

Kockel, Ulrich, Mairead Niccraith, Jonas Frykman (red.), *A companion to the Anthropology of Europe* (2012).

Krzysztof E. Borowski, 'Online Conflict Discourse, Identity, and the social Imagination of Silesian Minority in Poland' (versie januari 2020), https://www.researchgate.net/profile/Krzysztof-Borowski/publication/343750551_Online_Conflict_Discourse_Identity_and_the_Social_Imagination_of_Silesian_Minority_in_Poland/links/5f3dc4b5458515b7292fc545/Online-Conflict-Discourse-Identity-and-the-Social-Imagination-of-Silesian-Minority-in-Poland.pdf?origin=publication_detail.

Kulesza, Czeslaw & G. Rae, 'The Law&Justice Party and Poland's turn to the right, in: Eva Himmelstoss & Dagmar Svendova (red.), *Transform! Europe* (Brussel 2017) 1-8.

Lebow, Richard Ned & Wulf Kansteiner, *Memory and Power in Post-War Europe* (Duke 2006).

Macdonald, Sharon, *Memorylands, Heritage and Identity in Europe today* (Oxford: Routledge, 2013).

Malksoo, Maria, 'The Memory Politics of Becoming European: The East European Subalterns and the Collective Memory of Europe' *European Journal of International Relations* 15 (2009) 4, 653-680.

Michalski, K. e.a., *What holds Europe together?* (Budapest 2005) PDF e-book.

Muller, Jan Werner, *Memory and Power in Post-War Europe: Studies in the Presence of the Past* (Cambridge 2002).

Niedzwiedzki, Dariusz, 'Regional, Ethnic, European? Complex identity construction of Silesians in the Context of Cultural Borderland', *Reconstituting Democracy in Europe* (2011) 33, 1 - 26.

Nora, Pierra, 'Between Memory and History: Les Lieux de Memoire', *Special Issue: Memory and Counter-Memory* 26 (1989), 7–24.

Orlewski, Patryk, 'Identity and Distribution of the Silesian Minority in Poland', *Regional Studies on Development* 23 (2019) 2, 76-84.

Rathman, Luther, 'Modernization: A Critical Analysis' (versie onbekend) (99+) Modernization Theory: A Critical Analysis | Md. Lutfur Rahman - Academia.edu .

Riley, Tom, 'Katowice zet zichzelf weer op de kaart' (versie 7 december 2012), <https://voxeurop.eu/nl/katowice-zet-zichzelf-weer-op-de-kaart/>

Rodini, Elizabeth, 'The changing social functions of art museums' (versie onbekend), <https://www.khanacademy.org/humanities/approaches-to-art-history/tools-for-understanding-museums/museums-in-history/a/the-changing-social-functions-of-art-museums>.

Rutsch, Hans-Dieter, *Das preußische Arkadien* (Duitsland 2004) PDF e-book.

Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, *ACT of 6 January 2005 on National and Ethnic Minorities and on the Regional Languages* (2005 z.p.), aldaar artikel 1 en 2.

Silesian Museum, 'The light of History: Upper Silesia over the Ages' (versie onbekend), <https://muzeumslaskie.pl/en/wystawy/the-light-of-history-upper-silesia-over-the-ages/>.

S. Maier, Charles, 'Hot Memory...Cold Memory. On the Political Half-life of Fascist and Communist Memory' The Institute for Human Sciences (versie 2002), <https://www.iwm.at/transit-online/hot-memory-cold-memory-on-the-political-half-life-of-fascist-and>

Smith, Laurajane, *Uses of Heritage* (Routledge 2006) PDF e-book.

Smits, Thomas, ‘*Polen en Sileziërs uit een Anationale Massa. Census en Nationalisme in Teschen Silezie, 1880 1921*’ (2019).

Stoicheva, Maria, ‘The Present of the Past: The Plurality of Competing Narratives in the EU Context,’ *Journal of Human Values* 26 (2020) 1, 50–63.

Swoboda, Hannes & Jan Marinus Wiersma, *Politics of the past: the use and abuse of history* (Brussel 2009).

Sznaider, Natan, *Memory and Forgetting in the Post-Holocaust Era and The Ethics of Never Again* (Routledge 2006).

Szczepański, Marek & Anna Sliz 2020), ‘The case of Upper Silesia’, *Sociology and Society* 5 (2020) 1, 73–89.

Szczepanski, Marek, ‘Cultural Borderlands in Sociological Perspective (the case of Upper-Silesia)’, *Polish Sociological Review* 121 (1998), 69-82.

Tony Blair Institute for Global Change, ‘European Populism: Trends, Threats and Future Prospects’ (versie 29 december 2017), European Populism: Trends, Threats and Future Prospects | Institute for Global Change.

Tr@nsit online, ‘Balancing the Books’(versie 2007),
.https://www.iwm.at/transit-online/balancing-the-books.

Traba, Robert, *The Past in the Present. The Construction of Polish History* (Frankfurt 2015).

Trofanenko, Brenda, ‘The Public Museum and identity: Or, the Question of Belonging’, *Social Studies- THE NEXT GENERATION: Re-Searching in the Postmodern* 272 (2006) 95–109.

Urzędy Statystyczne, 'Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu' (wersie 2002), Główny Urząd Statystyczny / Spisy Powszechno / Narodowe Spisy Powszechno / Narodowy Spis Powszechny 2002 - wyniki / Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu.

Wadolowski, Marcin, 'The New Silesian Museum in Katowice: Dissipated Idea, Blurred Mission', *Muzealnictwo* 61 (2020) 1, 224–232.

Warzyniak, Joanna & Malgorzata, 'Memory Studies in Eastern Europe: Key Issues and Future Perspectives', *The Polish Sociological Review* 3 (2013) 138, 257-279.

Waterton, Emma & Steve Watson, *The Palgrave Handbook of Contemporary Heritage research* (London 2015), aldaar 41.

Wieczorek, Urszula, 'Language and Identity: The case of Silesian', *Linguistica Silesiana* 32 (2011) 1, 7-17.

Winter, Jay, *Remembering war* (London 2006).

Wodz, Kazimiera en Jacek Wodz, *Gender & energy transition* (Springer 2021) PDF e-book.

Secundaire literatuur

Annual Reviews, 'Identity Politics and Populism in Europe' (versie 28 februari 2020), <https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-polisci-050718-033542>.

Beidelman, T. O., 'Review: Levi-Strauss and History', *The Journal of Interdisciplinary History* 1 (1971) 3, 511–525.

Kernalegenn, Tudi, 'Michael Billig, Banal Nationalism 1995 (London 2006).

Kurhajcová, Alicia, 'Historical Memory Research in Slovakia', *Acta Poloniae Historica* (2012) 106, 77–98.

Noury, Abdul & Gerard Roland, 'Identity Politics and Populism in Europe', *Annual Review of Political Science* 23 (2020), 1-23.

Walicki, Andrzej, 'Ernest Gellner and the "Constructivist" Theory of Nation', *Cultures and Nations of Central and Eastern Europe* 22 (1998) 22, 611-619.

Warzyniak, Joanna, 'Memory Studies in Eastern Europe: Key Issues and Future Perspectives', *Polish Sociological Review* 3 (2013) 183, 257–275.